

This is a digital copy of a book that was preserved for generations on library shelves before it was carefully scanned by Google as part of a project to make the world's books discoverable online.

It has survived long enough for the copyright to expire and the book to enter the public domain. A public domain book is one that was never subject to copyright or whose legal copyright term has expired. Whether a book is in the public domain may vary country to country. Public domain books are our gateways to the past, representing a wealth of history, culture and knowledge that's often difficult to discover.

Marks, notations and other marginalia present in the original volume will appear in this file - a reminder of this book's long journey from the publisher to a library and finally to you.

Usage guidelines

Google is proud to partner with libraries to digitize public domain materials and make them widely accessible. Public domain books belong to the public and we are merely their custodians. Nevertheless, this work is expensive, so in order to keep providing this resource, we have taken steps to prevent abuse by commercial parties, including placing technical restrictions on automated querying.

We also ask that you:

- + *Make non-commercial use of the files* We designed Google Book Search for use by individuals, and we request that you use these files for personal, non-commercial purposes.
- + Refrain from automated querying Do not send automated queries of any sort to Google's system: If you are conducting research on machine translation, optical character recognition or other areas where access to a large amount of text is helpful, please contact us. We encourage the use of public domain materials for these purposes and may be able to help.
- + *Maintain attribution* The Google "watermark" you see on each file is essential for informing people about this project and helping them find additional materials through Google Book Search. Please do not remove it.
- + *Keep it legal* Whatever your use, remember that you are responsible for ensuring that what you are doing is legal. Do not assume that just because we believe a book is in the public domain for users in the United States, that the work is also in the public domain for users in other countries. Whether a book is still in copyright varies from country to country, and we can't offer guidance on whether any specific use of any specific book is allowed. Please do not assume that a book's appearance in Google Book Search means it can be used in any manner anywhere in the world. Copyright infringement liability can be quite severe.

About Google Book Search

Google's mission is to organize the world's information and to make it universally accessible and useful. Google Book Search helps readers discover the world's books while helping authors and publishers reach new audiences. You can search through the full text of this book on the web at http://books.google.com/

Jahresbericht

2833 # 687

über das

Königliche Cymnasium

zu Braunsberg

für das Schuljahr 1878-79

von bem Direftor

Dr. Otto Meiners.

Borangeht eine Abhandlung des ordentlichen Lehrers Anton Gehrmann: De ratione critica inde a Lachmanno in emendando Catulli libro usque ad hunc annum adhibita.

Braunsberg.

Gedrudt bei C. A. Segne.

RECAP

2833 9. Progr. Nr. 3.

De ratione critica inde a Lachmanno in emendando Catulli libro usque ad hunc annum adhibita.

Postquam Lachmannus animum suum studio Catulli intendit viamque patesecit quae una est atque recta ad carmina hujus poetae vere emendanda, multi viri, imprimis Angli et Germani, eidem studio brevi postea se dederunt paeneque immortui sunt. E scriptis igitur eorum suae quisque alius cognitioni Catulli laetos atque uberes fructus se decerpere posse procul dubio hodie sperat. Et tamen, si Pleitnero fidem haberemus, omnis illa cura atque opera post Lachmannum in poetam ex magna parte frustra collata esset. Proinde viri illius sententiam, quam in studiis Catullianis¹), quae neque Schulzio Berolinensi²) nec Munroni³) nota videntur suisse, a Rossbergio Stadiensi¹) per occasionem tantum commemorantur, Magno Berolinensi⁵) vix quidquam commemorabile continent, protulit, resutare et artem criticam Catullo nostris ipsis diebus plurimum profuisse demonstrare meae quaestionis princeps consilium est. Insunt enim in iis permulta quae resutari necesse est.

Rectam rationem criticam in Catullo primus Lachmannus exercuit.

Lachmannus omnes libros qui extant Catullianos ad unum Archetypum redire non primus pronuntiavit. Viginti annis antequam is Catullium atque Propertium edidit, sententiam illam Handius 6) et protulit et iisdem quibus nos defendit causis, codices inde a saeculo XVo scriptos iisdem fere locis omnes aut mutilatos aut corruptos esse. Sed Lachmannus habet meritum, quod cum rem ita se habere intellegeret, primus ex libris nostris illius Archetypi lectiones restituendas sibi proposuit et suscepit; nam cum ille 7) eriticorum hoc tantum esse dicat, lectiones varias e

180042

2333 .637 (**RECAP)**

1

¹⁾ Pleitner: Studien zu Catullus. Dillingen 1876. pg. 133: "In vorstehender Abhandlung glaube ich zur Genüge bewiesen zu haben, daß D eine durchaus selbständige Handschrift ist, die nach meiner Ueberzeugung weit mehr geeignet ift, Grundlage für eine Textes-Aritit in Catulus zu werden, als G oder O, da diese V minder getreu wiedergeben als D, dessen Berderbriffe so häusig allein die Wiederherstellung der ursprünglichen Lesart ermöglichen. G besticht durch sein hohes Alter und weil in ihm manches corrigirt ift".

²⁾ Beitschr. f. b. Gymnas. B. 1877. p. 690—708. A Commentary on Catullus by Robinson Ellis. Oxford 1876.

S) Criticisms and Elucidations of Catullus. Cambridge 1878.
 N. J. B. f. Philol. u. Päb. 1877. pg. 174 ann.

^{5) 3}fd, f. 6. 23. 1878. p. 492 ss.: A Commentary on Catullus by Robinson Ellis. Oxford 1876. pg. 494 ans.

⁹ Observationum criticarum in Catulli carmina specimen. Lips. 1809. p. 3.

⁷) l. l. pg. 12.

codicibus Palladii Guarini Mureti Scaligeri Vossii Columnae Meleagri Frateri aliorum colligere et optima quaque in Catulli libro edendo uti, ex collatione librorum diligentissima hic duos optimos D et L delectos, cum quorum alterutro ceteros non interpolatos ubique consentire cognoverat, sua editione totos exhibuit. Et L. Mueller⁸) hunc virum merita laude ornavit cum antiquioribus editoribus his verbis opponens: "Temporum spatio cum aliae super alias conjecturae essent illatae in poëtae Veronensis librum, neque codicum meliorum testimonia jam respicerentur, sensim evenit ut Catullum in ipso requireres Catullo. Huic incommodo obviam iit Lachmannus. Is ex immenso apparatu, quem collectum a Laurentio Santenio bibliotheca possidet Berolinensis elegit ut sincerae lectiones testes fidissimos Laurentianum (L) et Datanum (D). Nam etsi nec Germanensis libri (G) lectionum ullam habuit notitiam Lachmannus et aliquando Datano tribuit nimium, ea tamen dexteritate in deligendis quos sequeretur codicibus fuit, paucis ut locis exceptis Catulli scriptura ea quae fuerat in Archetypo Veronensi recuperaretur, unde jam cum commodo posset principium sumere omnis emendandi probabilitas ac ratio." Nimirum inde post Hauptium⁹), qui partem tantum corum quae Lachmannus reliquisse ei visus est emendare voluit, Rossbachius editor post Lachmannum primus principium non sumpsit. Hace verba ejus 10): "Libri in duo genera dividendi sunt, aetate disparia, auctoritate nisi quod interpolatis nulla fere fides habenda est paene paria; neque enim ullus codex tantopere praestantia sua reliquos superat, ut hi plane postponendi sint; quin etiam ne interpolatis quidem prorsus carere possis, quoniam ad stirpem suam relati, ducibus libris non interpolatis, de lectione aliqua vel scribendi errore dubitantem confirmant et in rectam viam deducunt."

Qui vero post Rossbachium in studio Catulli versati sunt ad Bachrensium usque Pleitnero excepto ii ad singulos codices recte judicandos aliquid attulerunt. Nam etiamsi illum in audacioribus conjecturis cum alii objurgarunt tum Rossbergius¹¹), etiamsi Schulzius¹²) res quasdam quae codici O non minimo momento sunt illum non respexisse demonstravit: hodic tamen in hac re recte mihi illum secuti videntur esse, librum O etiam pluris aestimandum quam G. Quam rem si Munro¹³) discernere noluit, ego equidem hac tractatione et ex ipsis lectionibus, quas Pleitnerus suo codici D adhibuit, virtutes potius libri C demonstrare conabor.

Digitized by Google

⁸⁾ Praef. ed. pg. X sq.

⁹⁾ Opusc. vol. I. pag. 6.

¹⁰⁾ praef. ed. pg. IV.

¹¹⁾ Rene Jahrb. f. Phil. 1877. K. Rossberg: E. Baehrens, Catulli Veronensis liber vol. I. p. 172.

¹²⁾ Hermes 1878. I. pg. 50-59: K. P. Schulze: 3um Codex Oxoniensis des Catullus.

^{13) 1. 1.} introduction pg. 4: I shall not attempt to decide whether G or O is on the whole the better manuscript. There are very many passages in which O, and O alone, gives the undoubted words of the poet: often on the other hand it is very corrupt, where G is right, or less wrong. — pg. V: But G and B proclaim with a loud voice that the strange and un couth phenomena of the Datanus are figments and interpolations.

Caput primum.

De codicibus qui extant.

"All critics are now agreed . . . that . . . the whole of our manuscripts material is derived from one single Codex, which reappeared at Verona in the beginning of the 14th century and was afterwards lost to the world once more", Munro praefationem quaestionum criticarum quas supra commemoravi exorditur. Jam Handius") illum codicem unum ex quo nostri omnes descripti sunt ex Gallia Veronam venisse verbis epigrammatis quod extat in fine codicis Sangermanensis (Bachr. edit. pg. 112) collegit. Unius post Ellisium Pleitneri hace non est sententia. Non librum ipsum. qui quondam Veronae fuerat, sed apographum ejus in illam urbem reportatum esse is be ex descriptione suorum codicum (cf. infra pg. 8) et ex epigrammate illo sibi visus est enucleasse; nam codicem ipsum vetustum e bibliotheca monasterii Gallici in qua inerat demi non licuisse. Ex omnibus quae de hoc epigrammate disseruit disseruit illud unum probabile apparet, nomen illius hominis Veronensis, qui Catullum patriae reddidit, "Francia" fuisse; nam id ex epigrammatis versu tertio consequi videtur; "Seilicet a calamis tribuit cui Francia nomen", siquidem Francia fuit nomen gentile et Italum et Hispaniense.

Itaque cum memoria codicis antiquissimi servato hoc libri Sangermanensis epigrammate nunquam abolita sit, quaestio subest illa quidem perdifficilis, utrum forte apographum codicis illius Veronensis (V) alterum Sangermanensi antiquius in manibus Italorum doctorum fuerit neene. Quam complures post Lachmannum viri studio et doctrina dijudicare studuerunt. Ita Hauptius¹⁷): "Haec carmina cum magno favore excepta essent, transcripta sunt in nova exemplaria partim ab iis qui antiquum librum satis accurate sequerentur partim etc." Sed jam Schwabius¹⁸): "Haud parvi, inquit, profecto esset momenti, si accurate demonstraretur quotiens Veronense ipsum in nova exemplaria transcriptum esset: sed de hac re nihil videtur explorari posse, nisi exempla

Digitized by Google

¹⁴) l. l. pg. 4.

¹⁵⁾ l. l. pg. 95: "Also nur eine Abschrift der ehemaligen, mit Rather aber außer Landes gekommenen alten Beroneser Handschrift kam nach meinen Ermittelungen wieder nach Berona zurück. Der alte Coder selbst verblieb im Kloster, woselbst er höchst wahrscheinlich durch Rather selbst, er kannte ja Catull, den libris prohibitis zugetheilt worden war. (id quod concludit ex ultimo epigrammatis disticho, quod emendat: Quom (Quo) licet ingenue (ingenio) vestrum celebrate Catullum Cujus submota et (sub modio) clausa papyrus erat.)

Empfand er ja doch Gewissensbisse und klagte sich selbst an, daß er das Studium der heitigen Schrift durch die Letture des Catullus und Plantus beeinträchtige, und zählt lettere unter die prohibita. Bei dem Brande, der 1546 die Abtei Lobach heimsuchte (quo Ratherum exulem ivisse putat) und viele Handschriften vernichtete, kann auch die Catull-Handschrift unterzgegangen sein. Böllig zerstört wurde das Kloster 1793." — pg. 94: "Wahrscheinlich war die Handschrift nicht zu erwerben; vielleicht durste der Custos nicht einmal wissen lassen, daß er über dieselbe eine Mittheilung gemacht hat; und so mußte der Beroneser sich eutschließen, den Coder abzuschreiben (er war ja a calamis); was vielleicht heimlich und eilig geschen mußte, weil ihm vielleicht selbst nicht mehr Zeit zu Gebote stand".

¹⁶⁾ l. l. pp. 91-95.

¹⁷⁾ Quaest. Cat. pg. 6.

¹⁸⁾ Praef. ed. p. V.

complura, minimum duo inde originem duxisse." Baehrensius longius profectus est. Codicem Oxoniensem quem quidem Ellisius primus inspexit et, quia ex rebus nonnullis observatis cum Sangermanensi mire consentire ei videbatur, plane neglexit, quamquam aut antiquissimum eum illorum qui supersunt aut uno Sangermanensi inferiorem esse opinabatur") — ut optimum enim codicem D laudavit —, diligentissime ille contulit et non modo ad sententiam ab Ellisio de vetustate ejus latam accessit, sed etiam fontem eum sincerissimum nobis ad emendandum Catullum esse admodum probavit. Quod ejus meritum etiam Rossbergius 20) praedicat nec Schwabius 21) quamquam suam ipsius de ratione codicum () et G sententiam non profert negare quidem videtur. Baehrensius 22) ipse omnem argumentationem suam ad codices G et O pertinentem paucis his verbis constringit: "O propterea quod exemplaris Veronensis ductus fere depinxit nullisque indulsit correcturis multum multumque G libro praestat, quippe cujus librarius ut nonnulla neglegenter ex V descripserit, ita a temerariis interpolationibus non abstinuerit."

Altero loco carmina Catulli de Veronensi in utrumque codicem eodem paene tempore translata esse, si omnino quid Baehrensius approbavit²⁸), id est circum annum 1375 p. Chr. n.; at vero non modo id ipsum diligentiore epigrammatis explicatione approbavit, sed illud quoque, in haec duo tantum exemplaria fine saeculi XIVi codicem vetustum Veronensem transcriptum esse; approbavit denique per proximos quinquaginta annos Catullum iterum ita neglectum fuisse, ut anno 1425 denuo quasi e tenebris in lucem protractus jure diceretur. Quas opiniones nostras facere temporum illorum necessitatibus paene cogimur. Tenebat enim per illud ipsum tempus orbem terrarum terror schismatis quod dicitur ecclesiastici — ab anno 1378 ad annum 1418 —, quod cum Italiae ingentes calamitates inferret, studiis humanioribus, quae ibi jam florescebant, vehementer oberat. Quare non mirum est, si poëtae viri docti aliquamdiu obliti sunt; sed vix tempora illa atque discrimina praeterierant, mala lenita erant: et poëtae nostri denuo fit mentio. Baehrensius²⁴) adeo a Poggio ipso felici illo manuscriptorum inventore Catullum a. 1425 repertum posteritatique redditum esse arbitratur. Num et hoc rectum sit et illud ita se habeat ut dicit: "Poggius num ipsum Sangermanensem an hujus apographum reppererit (nam de V iterum reperto nullo modo potest cogitari) hoc explorari nequit", quis est qui audeat de ea re disceptare? Namque extat adhuc alius codex, Bononiensis qui dicitur, scriptus anno 1412, qui ad originem nondum satis examinatus est. Bachrensius, qui eum non ipse inspexit, sed e sola Ellisii annotatione novit, illud tantum fortasse s librorum i. e. librorum ceterorum eum patrem esse existimat. Ellisio²⁵) idem inter antiquissimos esse multasque passus correcturas visus est, nec

¹⁹⁾ Prol. ed pg. XXXVI.

²⁰) l. l. pg. 168-171.

²¹⁾ N. J. B. f. Phil. u. Pab. 1878: a Commentary on Catullus by R. Ellis p. 260: "Unrichtig erklärt sich der Berfasser gegen die Accusatiosorm Aradas, die Bährens mit Recht ausgenommen hat. Denn da die Orforter Hich., wie ich aus eigner Bergleichung bestätigen kann, aradasve hat und die von St. Germain aradassq; (das deutet also auf ursprünglicheres aradass) bietet, so muß die durchaus tadellose Korm Aradas zugesassen.

²²⁾ l. l. pg. XVIII.

²⁸⁾ l. l. pg. XIV.

²⁴⁾ l. l. pg. XXX.

²⁵⁾ l. l. pg. XXXVIII.

paucos habere locos, ubi primam lectionem nullo modo liceret discernere. Tamen has plerumque dignoscere eo esse facilius quod inter Bononiensem (B) et Laurentianum primum (La¹) et Vaticanum (Vat.) maximam esse consensionem; librum La¹ autem quamquam nonnullas rasuras accepisset ²⁶) in universum proximum accedere ad Bononiensem, quo tamen recentior esset, Vaticanum 1630 saeculo XV ineunti exaratum esse.

Atqui Pleitnerus27) censet: "Auffallend ist, daß D und die aus derselben Handschrift wie D abgeleitete britannische Sandichrift a zu ben jüngften Sandichriften gehören, D 1463 und a 1460 geschrieben. Sollten beibe vielleicht von der 1425 von Poggio aufgefundenen Catull-Handichrift stammen?" Equidem censeo cum nec memoriae ille codex traditus sit, nec qualis fuerit e vetere aliquo nuntio constet, ea de causa virtutes libris D et a tribuendas esse nullas. E manuscripto quod Poggii dicitur, si fuit, possunt esse derivati; sed cum hi quoque libri BLal Vat Poggiano illi fere acquales aliis locis cum GO, aliis cum D mirum in modum congruant, — id postea recensione mea et lectionum libri D singularium et vocabulorum in eodem omissorum plane cognitum iri spero —, in sententiam transeo, quam primus Bachrensius 39) habuit demonstravitque, ç libros omnes, ergo Poggii quoque unicum fontem habere fortasse apographum Sangermanensis, sed interpolatum non Sangermanensem ipsum. Scriptum illud apographum esse dicitur sub initium sacculi XVi. Eandem sententiam Munro²⁹) contra Ellisium protulit, qui contendit³⁰), nullum extare codicem qui tam aperte ab antiquo aliquo exemplari transcriptus sit quam Datanus; codicem O Sangermanensi simillimum putat31). Maximo vero momento sunt quae dicit pg. XVI: "Non assentior Schwabio existumanti inventum codicem neminem transcripsisse ante eum qui anno 1375 Sangermanense exemplar exaravit. Dicit hic sane "nullum aliud extare exemplar unde posset libelli habere copiam exemplandi;" unde vere colligitur ipsum illum codicem transcripsisse, quem quinquaginta ante annis Veronensis invenisset. Sed non dicit unici illius exempli exemplaria a nullo alia facta esse; quomodo enim sciret? Verum enim vero Catullum transcribere meditatus, unum codicem vidit extare antiquum, et cum corruptum; quo tamen decrevit quamvis corrupto uti, donec emergeret aliquis sincerior." — Tum ex propriis quae habet D, ex omissis et versibus et vocibus, e vestigiis antiquioris scripturae, e lectionibus quae aut in nullo alio codice aut in paucis inveniuntur, concludit 82), aut (1) errasse scribam libri Germanensis, cum unicum se exemplar quod extaret diceret transcripsisse, nec verum codicem a Veronensi repertum transcripsisse, sed aliquod ejus exemplar; aut (2) si ab eodem illo unico codice profecti essent

²⁶⁾ l. l. pg. XXXIX.

²⁷) l. l. pg. 134.

²⁸) l. l. pg. XXVI.

²⁹⁾ l. l. pg. IV: "I shall pronounce upon the question whether, beside the two all other existing manuscripts are derived directly or indirectly from G, Baehrens strenuously maintaining that they are, Ellis as strenuously denying it. But of this I feel no doubt, whatever, that, if G and O come directly from the original Codex, — and this Ellis does not seem to call in question — then the very greatly overrates the value of the Datanus, which was not written till 1463".

³⁰⁾ l. l. pg. XXXVII.

³¹⁾ l. l. pp. XV-XX.

³²⁾ l. l. pg. XIX.

G et D, vel eum unde D ductus esset, exactius pressiusque codicis vestigiis inhaesisse qui D exarasset quam qui G; hunc enim errata corrigendo, conjungendo quae separata, disjungendo quae prave copulata fuissent, exemplo suo specimen dedisse novitatis a Datano alienae; aut (3) omnino origine diversos esse DG. Summam autem ex his proprietatibus auctoritatem apud illum habent lectiones quas attulit pg. XIX varias, quae si ab codem fonte profectae essent a quo G, miratur nullam ex iis aut margini hujus libri adscriptam aut medio versui superscriptam esse, quales multae in G observarentur. Sed illud admoneo, quod Ellisius non respexit. Datanum et qui cum eo cohaerere videntur a et Riccardianum initio alterius dimidii sacculi XVⁱ descriptos esse, paullo antequam editio princeps impressa est, quo tempore jam nulla codicum ratione habita suam doctrinam viri docti doctis interpolationibus prac se ferre studebant. Ad quam sententiam memet lacunae quoque non paucae perducunt, quae in hoce codicum genere quam in alio quodam frequentiores sunt; quibus locis optimi codices corruptas lectiones habent.

Ellisium nuper in laudando Datano secutus est Pleitnerus, qui rationem codicum nostrorum hoe modo instituit. Eum codicem quem Ratherus secum in Galliam abstulit, M dieit, i. c. codicem medium, a quo incipiens constitutis paginarum lineis quattuor codices quam M antiquiores L K I II, recentiores duos NO describere se posse existimavit. Qua re non sine aliqua ingenii acie et probabilitatis specie perfecta, ut homo arte critica minus eruditus facile ei credat, pg. 90 dicit: "Dieje Handjehrift (1) müßte bennach jene verneintlich in Berona wieder aufgefundene alte Handschrift sein, durch welche Catull's Gedichte uns wieder zugänglich gemacht wurden. Allem Anscheine nach ift dieses nicht der Fall. Sowohl die innere als äußere Beschaffenheit, die größere Bollständigkeit wie ber schadhafte Zustand leiten darauf hin, daß M jene alte Haudschrift war, die nach mehr als 300jähriger Berichollenheit wieder zum Borichein tam. Allein M wurde nicht in Berona aufgefunden; und nach seiner Auffindung, wenn überhaupt von einer Auffindung die Rede fein kann, kam M felbft nicht nach Berona, fondern nur eine allem Anicheine nach ziemlich eilfertig genommene Abichrift Cod. N. und felbst diese Handschrift wurde nicht die Grundlage für unjere Catull-Handichriften, sondern erft die Abschrift davon, nämlich Cod. (), weshalb ich unter V nicht jene alte Handichrift verstehe, sondern eine in zweiter Generation von ihr abstammende, nämlich den von mir so benannten Cod. (), welcher immerhin, als wahrscheinlich in Berona gefertigt, codex Veronensis heißen mag (cf. quae pg. 5 ann. 15. de codice V e studiis Pleitneri jam allata sunt). Quam sententiam postquam longa noti illius epigrammatis commentatione non insollerter approbare conatus est, ita propagationem codicum constituit³³): "Se auffällig es ijt, ergiebt body die Baginirung, daß von der nach Berona verbrachten Handichrift N nur eine einzige Abschrift, nämlich (), genommen wurde. Ich vermuthe, daß fie, nachdem in ihr wegen eilfertiger Anfertigung viele Nachbesserungen in der Schrift vorgenommen und die alterthümlichen durch die damals üblichen Wortsormen ersett waren, nach Fertigung des Coder O zurückgezogen wurde. Bon O wurden, wie ich glaube, blos zwei directe Abschriften genommen, also P' und P', von benen aus nun eine weitere Berzweigung eintrat. P' hat allem Anscheine nach eine nicht zahlreiche Nachkommenschaft, nämlich die Sippe D; besto zahlreicher und verzweigter ist die von P2, die Sippe G.

³³) l. l. pg. 96.

Sed etiamsi vix quisquam crit, cui hac Pleitneri conjecturae placebunt, tamen laborem De libris sustinebo anquirendi, num illis locis qui nos docent a quibus viris et quantum Catullus usque accuratius ad exarationem Sangermanensis cognitus sit insit aliquid unde sive ante sive practer hunc codicent ex reperto Veronensi alterum exscriptum esse colligi possit.

Quamquam igitur Catullus non ita multo post annum 1323 denuo viris doctis Italiae innotuit, pauci tamen sunt quos eum legisse certum ac manifestatum est; praeter scriptorem florum moralium auctoritatum ad annum 1347 Pastrengicum et Petrarcam cosque Veronae codicem inspexisse de ca re Hauptius Schwabius Ellisius Bachrensius non dissentiunt. Ab illo ipso anno quoad hodie cognosci potest annos XXVII progrediendum est, donce nova poëtae mentio invenitur. Anno ante exarationem Sangermanensis 1374, ut verbis utar Baehrensii 34), Colutius Salutatus, diligentissimus illo tempore veterum codicum investigator, in epistula ad Casparum de Broaspinis Veronensem missa (edidit hanc et sequentes a Mommseno indagatas Hauptius in nuntiis societat. litt. Saxon. a. 1849 pg. 256, repr. in ejus opusc. I. pg. 276 ss). haec scribit: "Benevenutus de Imola a quo primum de te grata accepi suggessit, immo promisit a te impetraturum ut Propertium et Catullum haberem. Nescio si de hoe scripsit: scio quod interprete non indigeo tecum. Illos si potes fac ut videam. Vale, mei memor. Fl. XIII. Kl. Sext." eodemque anno ad illum ipsum Benevenutum de Imola inter alia hacc dicit: "Tua epistula nil aliud fecit quam amor et caritas, imprimis quod votorum meorum diligentissimus executor dyomianes (?) Propertium Catullumque procuras quorum mihi nil paene nisi nomen innotuit. Quod ut perficere concris exoro. Ingens enim cupido mihi diu fuit poëtas aspicere." Qui loci eo maxime sunt memorabiles, quod inde Catulli exemplaria tum temporis nondum divulgata fuisse comperimus. Tertiam denique epistulam Colutius iterum ad Casparum de Broaspinis mittit hanc: "Lepidissimas atque ornatissimas epistulas tuas pridie avida manu, sed avidiore mente tuo viso nomine lactus accepi. Si prece vel pretio Propertium de bibliotheca illius celeberrimi viri, Petrareae inquam, quem nobis subtractum esse, gloriae tamen tam certum quantum potest humano judicio deprehendi, moleste fero et metrico opusculo, quod absolvere cito ut vellem impedior, lamentor et fleo, habere posse confidis vel ut meus sit vel ut exemplari queat deprecor ut procures. Catullum quem puto parvum libellum aut exemplatum aut exemplandum rogo transmitte etc." Unde in Petrarcae bibliotheca nullum extitisse Catulli exemplar recte conclusit Schwabius (act. conv. Misn. p. 117).

Obiter tantum emendationem vocabuli "dyomianes" in medium proferam, quam nomina duo quae sequuntur valde mihi commendant; puto enim illam lectionem ex "duos vates" corruptam esse. Sed multo majore momento est, quod editores Catulli omnes sententiam verborum, quae subsequuntur verba: "Catullum quem credo parvum libellum aut exemplatum aut exemplandum rogo transmitte", huc usque non examinarunt; nam Ellisius 35) ea omittit, Bachrensius ab iis longius epistulam exscribere desiit; explicavit ea nemo. Sunt hace: "Tenent ibi (Veronae) Florentini, qui totum terrarum orbem discurrendo terunt, pro mercibus apothecas: in ballis quas faciunt, illum jubere potes alligare, quem ad me, ut arbitror, quilibet destinabit." Et tamen quae examinentur dignissima sunt. Tribus illis enim epistulis intellegitur Colutium Salutatum

³⁴) l. l. pg. X.

³⁵⁾ l. l. pg. XI.

Florentinum virum fuisse, qui omnibus modis codicis alicujus carminum Catulli particeps fieri studeret. Certe idem qui quidem in urbe illa versabatur, in qua tum artes atque litterae prae ceteris Italiae urbibus florebant, in qua tamen nullum poëtae codicem reperire potuerat, omne studium adhibuit ut comperiret ubi Italiae aliquis extaret. Magno ad id comperiendum commodo ei erat, quod populares ejus Florentini in urbibus omnibus apothecas habebant, qui cum revera codex quem optabat alicubi erat, cum de hac re certiorem facere poterant. Et rem ita se habuisse, e verbis quae adhuc illustranda modo attuli colligendum esse arbitror. Colutio enim persuasum erat, quemlibet qui Veronae esset Florentinum ad se codicem ibi extantem sibi destinaturum esse. Verbum destinandi hoc loco eandem habet significationem ac Plaut. M. 3, 1. 110 cas quanti destinat. Rud. prol. 45 minis triginta sibi puellam destinat: etwas sich jum Rause ausersehen, taufen wollen. Inde ergo sequitur, ut tum in nulla bibliothecarum Italiae alter codex reperiri potuerit; quare Colutius iterum atque iterum Casparum de Broaspinis et Benevenutum de Imola adibat, ut sibi codicem transmitterent, illum quod eum possidebat, hunc quod ut a Casparo codicem acciperet se impetraturum esse ei promiserat. Proinde optimo jure vir ille qui proximo anno Veronac unicum manuscriptum vetustum transcribebat in clementiam lectoris et humanitatem confugit verba hace Sangermanensi a se exscripto ex suo ingenio adiciens: "Tu lector quicunque ad cujus manum hic libellus obvenerit scriptori da veniam si tibi corruptus videbitur. Quoniam a corruptissimo exemplari transcripsit. non enim quodpiam aliud extabat unde posset libelli hujus habere copiam exemplandi. Et ut ex ipso salebroso aliquid tantum suggeret (-reret) decrevit potius tamen corruptum habere quam omnino carere. Sperans adhuc etc."

De virtutibus codicis O agitur.

Quicunque igitur Catullum inspicere volebat ei praeter unum et eum corruptum alter vetustus codex non extabat nec locos in illo mutilatos nisi e libro aliquo fortuito emergente unquam se correcturum sperare poterat. Quae cum ita sint, antiquissimus quisque codex ad Catullum emendandum plurimum valet nisi qui laboribus correctorum et interpolatorum depravatus esse demonstratur. Id autem codici Sangermanensi accidisse Baehrensius accurata et diligenti commentatione sua ostendit. "Fidissimus carminum Catulli fons est codex Oxoniensis (O) sive inter Canonici Veneti libros eos qui saeculi hujus initio jure emptionis in Bodlejanam inlati sunt numero 30 signatus." Sed cum Bachrensius 36) ex toto manuscripti habitu illud colligendum esse putarit codices G et O non posse nisi uno temporis tractu, immo vero eodem fere anno eodemque loco exaratos esse, quamquam hic subscriptione careat: ego censeo Oxoniensem adeo anno 1374 attribuendum verisimillimum esse, ergo ad reliquas ejus virtutes etiam accedere quod uno anno ante G et fortasse a Benevenuto ipso exaratus sit. Itaque cum Bachrensius maximam partem artis criticae argumenta attulerit, quibus scribam codicis O Veronensis exemplaris paene ductus depinxisse diceret, non ingratas res Schulzius e nova libri O collatione hujus argumentis adjunxit, illa quidem mente ut Bachrensio neglegentiam quandam, quae est ejus propria, vitio verteret. En quae dicit pg. 50 sqq.: Baehrens hat an folgenden Stellen fich theils vernachlässigt, theils etwas übersehen: O hat: 6,15 quidquid babes (habes): 7,11 euriosi (curiosi); 11,8 epra (aequora) etc.

³⁶⁾ l. l. XIV.

S. 57 f.: Außer den angeführten Versehen hat B. noch eine Anzahl von Zeichen nicht beachtet, welche der Schreiber von O an den Rand setzte, um den Ansang eines neuen Gedichtes zu bezeichnen. In seltenen Fällen läßt dieser zwischen zwei Gedichten eine Zeile frei. Dies ist auch in G nicht immer der Fall. Während-aber der Schreiber von G in der Regel eine Ueberschrift an den Rand schrieb, wie bei c. 11 ad Furium et Aurelium, setzte O nur zwei Striche an den Rand; hier sollte offenbar später ein buntes Zeichen gemalt werden, wie dies zu c. 31,1 der Fall ist. In der Regel ist dieses aber unterzblieben. Solche Striche sinden sich bei 2,11 tam gratum. 6,1. 11,1. 12,1. 17,1. 21,1. 22,1. 23,1. 25,1. 26,1. 27,1. 28,1. 29,1. 30,1. 31,1. 32,1. 34,1. 35,1. 37,1. 17 (tu practer). 38,1. 40,1. 49,1. 50,1. 51,1. 52,1. 53,5 (dii magni). 54,6 (irascere iterum). 56,1. 59,1. 62,1. 63,1. 64,1. An drei Stellen ist salgetheilt 37,17. 53,5 und 54,6; das Versehen muß bereits in V gewesen sein, wie G uns belehrt, der genau mit O abtheilt.

Benn ein Bers ausgefallen ist oder an falscher Stelle steht, setzte der Schreiber von O dieses Zeichen an den Rand +, das gleichsalls von B. übersehen ist; es sindet sich 64,330, wo der Bers: Quae tidisexo animo mentis persundat amorem, 67,20, wo languidior tenera cui pendens sicula deta und 68,15, wo jucundum cum aetas slorida ver ageret solgte.

Endlich hat B. nicht beachtet, daß der Schreiber von O öfter statt des großen Anfangsbuchstaben, den er später bunt nachmalen wollte, den entsprechenden kleinen Buchstaben an den Rand gesetzt hat. Er mußaber vergessen oder nicht die Zeit gehabt haben, diese Absicht überall auszusühren; gethan hat er es nur 2,1, wo P, serner 68,1, wo Q, und 69,1, wo das N bunt ausgesührt ist, während noch am Rande in schwarzer Tinte klein p, q und n stehen. Nur der kleine Ansangsbuchstabe steht am Rande 4,1 p (also nicht hasellus, wie B. angiebt, sondern phasellus). 5,1 v. 8,1 m. 14,1 n. 15,1 c. 65,1 et. 92,1 id. 100,1 G. 101,1 m. 102,1 s.; c. 111 wird der Ansang des Gedichtes durch den verzierten Ansangsbuchstaben A gekennzeichnet.

Quis sit interrogaverim, qui codicem O ea quam Baehrensius ei vindicavit diligentia transcriptum esse neget? etiam sublatis illius gravioribus argumentis criticis eam ex his rebus per se minimis non falso concludas, quia conjunctae sunt summae exemplaris vetustati. Si unum illud respicias, carmina tria in utroque codice et G et O falsis locis finiri illine cognosci, quod G titulos his falsis locis ad marginem exhibeat, O siglum, quid aliud dicere poteris nisi utrumque codicem ex eodem mendoso fonte derivatum necesse esse? Atque etiam ex hac nova Schulzii collatione codicis sequitur, ut non modo Sangermanensis utroque loco habuerit versus, sed etiam Oxoniensis Veronensisque, alterum: "jucundum cum aetas florida ver ageret", priorem "languidior tenera cui pendens sicula beta" et suo et alieno. Iam igitur Oxoniensis et Sangermanensis inter se magis consentiunt quam Ellisius scire poterat, qui 37) id hujus codicis proprium voluit esse ut hos eum versus duos amisisse diceret; utrumque potius si completus esset habiturum fuisse nunc videmus non minus quam versum 330 carminis 64. Versus autem 26,2 et 64,379 – 82 excidisse nescio an proprietatem putarit nemo qui locos inspexerit. Quid? quod habet Oxoniensis versus 3 et 4 carminis 92i.: "Quo signo? quia sunt totidem mea. Deprecor illam Assidue, verum dispeream, nisi amo," qui absunt etiam a G, et Lachmanno ab Italis ex Gellio 38) in

²⁷⁾ l. l. pg. XXXVI.

³⁸⁾ N. A. VI, 16.

Catullum inducti videbantur? Profecto is vir in illum errorem non incidisset, si codicem O cognovisset; propter duo vocabula "nisi amo" [nam ita G exhibet, scriba libri Bononiensis lectioni "amo" superscripsit "al amat", quod in contextu habent D Vat.], quae scriptor post vocabulum "dispeream" in ultimum versum aberrans ex codice vetusto Veronensi transcripsit, versus duo praetermissi sunt. Recte igitur Ellisius 39) dicit contra Lachmannum: "Mihi videntur in Archetypo fuisse, id quod confirmat amo in A C G Ven., quod ex confuso per errorem oculorum exitu versuum 2.4 ortum videtur." Qua re iterum efficitur — id quod Baehrensius ratione critica demonstravit —, ut praeter O omnes qui extant codices ad G revertantur; inter quos D praeterea eum locum obtinet, ut liber sit non modo e novissimis, sed e maxime interpolatis; lectiones quas Ellisius pg. XIX. XX affert sunt interpolatae; deinde efficitur ut e ceteris perpauci tantum libri in emendando Catullo adhuc interdum respiciendi sint; efficitur denique ut editoribus Catulli primo loco Oxoniensi libro utendum sit, altero Sangermanensi, ultimo ex illis omnibus quos Baehrensius ς dicit B La¹ Vat.

Omnes
codices
extantes a
Veronensi
exisse lectionibus eorum
corruptis
explicatur.

Iam compositione majoris lectionum corruptarum partis Veronensem patrem esse omnium qui quidem collati sunt codicum confirmabo. Ad hanc argumentationis meae particulam lectiones a Pleitnero in studiis Catulli allatas cum variis lectionibus quas editores praebent contuli, et quae is de scriptura Archetypi posuit, perspexi haec quoque fere speciem tantum probabilitatis prae se ferre, cum quae formae singulis saeculis usitatae fuerint parum respexerit, et permultae corruptelae quas e libro D solo affert explicari nequeunt nisi scriptura alicujus exempli recentioris Veronensi. Attamen ad illud quod modo proposui perficiendum illa studia nobis utilissima sunt. Itaque singulas earum paginas perlustrans illas inde lectiones corruptas afferam quae cum codicibus qui extant fere omnibus communes sint in V infuisse apertum est.

pg. 2: a = u 66,91 tuum (tuam). 67,32 suppositum (supposita). 113,4 singulum (singula). 29,17 primum (prima). cf. Schwab. pg. XXIV.

pg. 3: a = ei 7,9 basici (basia). — o = a 67,33 mello, O: melo (mella). 38,1 Carnificei (Cornificei). 67,42 conciliis (cum ancillis). 34,12 omnium (amnium). 17 menstrua (menstruo). ei = u: 39,21 lotus (lotu = lotei) in fine versus; ceteras lectiones quas hic et sub ii = a, it = a, et = a, is = ei, it = ei, it = u, ic = u, ti = u, li = u, si = u affert, fere omnes codice D solo nituntur; quam sub is = ei laudat 66,50 "ferris = ferrei", ego litteranr s dittographiam quae dicitur sequentis f (fringere) existimo, quam sub ic = u 66,53 "(nictantibus" = (cy.) nutantibus) conjectura est Bentleji, quam sub li = u 66,53 ("in limene" pro "in numine"), item conjectura est; ego puto Baehrensium recte corruptelam emendasse (in lumine).

pg. 4: o = u 17,1 oculo in aque (O colonia quae); b = u (v) 5,11 conturbavimus (conturbabimus). 11,2 penetravit (penetrabit). 29,7 perambulavit (perambulabit). Admodum dubium etiam est num litterae p et u immutari potuerint; nam utraque lectio quam pro vulgari affert conjecta a Bergkio est (64,320 vellentes, —,24 post), nec minus p = n, es = ei; 63,5 codices "pondere silices" quae voces varie emendatae sunt; pro t = l = i jam Schwabius pg. XXV complures lectiones affert. — Contra pro litteris b = p, d = p, b = d, mutatis

³⁹) ed. pg. 194 ann. cr. ad c. 92.

exempla corruptelarum omnibus codicibus communium afferri possunt: 63,93 rapidos (rabidos). 64,4 pupis (O, cett: puppis = pubes). 21,9 ipsi (id si); — 64,104 succedit (succepit). 16, 1. 14 dedicabo (pedicabo); — 4,3 tardis (trabis). 63,74 adiit (abiit). Nec vero is sum qui similitudinem litterarum unicam causam lapsus calami fuisse contendam; cuinam nondum accidit ut in scribendo item ut scriba Veronensis hic illic pro b litteram p etc. posuerit? — Pro litteris h et n commutatis unum ex laudatis exemplis huc pertinet 64,385: nereus = heroum. Restant tamen in O vestigia linearum quae H, non N efficiunt (Ellis). c et s, i, g similes erant; quare 72,6 ita me nec = (m)i tamen es. 62,45 sui sed = suis est. 77,6 pectus (pestis). 62,9 visere (vicere = vincere). Praeterea in Archetypo x per es data erat: 17,3 ac sulcis (axuleis). — 67,32 chinea (cucnea = cycnea). 11,6 sagas, (O sagax, Sacas sagittiferas). — 36,13 Gnidus (Cnidus). 36,14 alcos (colcos = golgos). 64,75 cortynia (Gortynia); 63 (non 62), 33 luci (jugi).

Particulae litterarum interdum aut iteratae aut praeteritae sunt. Num vero ex schematis, quae Pleitnerus pg. 5 proposuit, lectiones quas attulit sint vere explicandae, non omnino dijudicabo. Commemorabo quae ad nostram quaestionem pertinent. er = a 64,282 (non 283) perit (parit). — ec = a 64,243 "inflati", quod Pleitnerus putat interpolatum esse pro "infati" hoc est "infecti". — ce = a 71,1 sacrorum (sacer alarum). 76,21 seu (ceu) ab aliis in "heu", ab aliis in "quae" correctum. 25,11 insula (insulse).

pg. 6. Etiam ex his litteris permutatis non multas tenere possum, quae pro sua forma cum iis quibuscum Pleitnerus eas mutatas esse dicit mutari potuerint. Nam saeculo nono, quo Veronensis scriptus videtur esse, scripturis, quae dicuntur nationales, pro elementis c et t nondum formae erant, quae illa similia facichant elementis r et e; proinde etiam quas sub his litteris c = r, t = e lectiones corruptas Pleitnerus affert, ab unico codice D petiit. Neque enim quam 10,30 libri omnes praebent lectionem "gravis" pro Caius" plus valet, cum corruptela ad nomen proprium pertineat. — Contra litterae t et s cum r, et s cum t, c cum e, c cum t tum jam simili forma erant, ut ab homine qui in transcribendis codicibus nihil nisi litteras premebat facile commutarentur. Ergo ad codicem Veronensem redeunt lectiones 6,13 et futura (ecfututa). 29,23 Diffutura (— tuta). 50,12 versaret' i. e. versaretur = versarer (cf. Schwab pg. XXIV,9). — 46,5 aestuore (aestuose). 50,18 caveris (cave sis). 63,38 mollis rabidus (molli rabidus). — 114,1 mensula (mentula). 64,138 mitescere (O mirescere = miserescere). 44,7 expulsus sim (expuli tussim). — Pro mutatis t et i, l et i Schwabius quoque exempla affert; sed ea similitudine, ut commutari possent, etiam litteras l et r, li et n, li et b, ll et n, ss et u fuisse ex laudatis lectionibus mihi persuadere non possum.

E sequentibus studiorum Pleitneri paginis singula tantum quae meae argumentationi maxime inserviunt deligere volo.

pg. 8: Unrichtige Bortabtheilungen cf. Schwab. ferner 57,5 nece luentur = nec eluentur. 63,40 sol adura = sola dura. Dittographien oder llebergehungen von Silben 36,10 vovere se divis (vovere divis). 64,55 vise (visere) —,138 mitescere (miserescere). 61,203 invenerint (juverint). 64,307 undique questus (undique vestis).

Dittographien von Buchstaben: 64,121 ratis spumosa (rati). 63,53 ut caput (ut aput). — Ueberzgehungen von Buchstaben 22,14 infaceto rure (infacetior rure).

Digitized by Google

De Datani

Datanum ergo recentissimorum et maxime interpolatorum codicum esse jam iterum ac tionibus saepius obtinui. Nec minimo quidem documento laborem eum correctoris sustinuisse est mihi lectionibus primum quod in fine codicis lacunae frequentiores fiunt, tum quod variae lectiones in brevioribus accurativa carminibus rariores sunt quam in longioribus. Ille vero quominus labore suscepto perfungeretur aliqua re impeditus est; nam a carmine 35º etiam tituli desinunt. Itaque cum operam meam recensioni emendationum navare velim, quas lectionibus vel sincere vel corrupte hoc libro traditis nisus Pleitnerus periclitatus est, ea tantum mente subeo ut demonstrem, Pleitnerum perverse arte critica abusum esse.

16,9 codices omnes habent "pruriat D pruria"; itaque Pleitnerus pg. 3: a = et D. pruriapruriet. Non intellego, quare, cum sententia conjunctivum non postulet, a ceteris codicibus discedendum sit; contra si omnino causam errati afferendam esse putabat, quid non, ut saepius, litteram t ante i omissam esse posuit? (cf. St. pg. 6 : t = i).

64,204 habet D "in voto", ceteri codices "invito", "invicto" B solus. Ergo sententia versuum est: Tantum erat numen Jovis, ut ne terra quidem et mare subsistere possent, sed simul moverentur. Contra "in voto" sententiam adeo perversam redderet; nam verba quibus Ariadne modo usus est, non votum efficiunt, sed detestationem. Interpolator quia "invito" non intellexit, "in voto" scripsit. Contra Pleitnerus pg. 14: "Die übergeschriebene Bariante (est Datani) ift entweder eine wirkliche Verbefferung oder kann als solche gelten".

64,353 lectiones Ellisius ita adnotat: "praecernens" B C G La² O h b d Baehrens: O "pe'nens." G "peernens" "cern" ex corr. "peernens" A La!. Ven. "procernens" D. — Codex Veronensis a scriba Oxoniensis plane depictus est; recte alterum compendium resolutum praebent G ejusque asseclae; librarius autem codicis D "procernens" scripsit, quia prius siglum parum respexit. Ergo cum jam Statius rec e emendavisset "praecerpens", Pleitnerus pg. 46 lectionem editionis Parmiensis (anno 1473 impressae) "prosternens" defendit: "Statt praecerpens praecernens G, liest D procernens, da der Copist t nach c = s und wegen t = e übergangen hatte".

98,1 "inquam quod" ABCGHL Lal Lal O h Vat. Jam primi Catulli editores lectionem, quam margo L praebet "in quemquam" receperunt et omnes recentes ad Bachrensium usque cos secuti sunt. Sed quia D et e "inquam quod" habent, Pleitnerus in illa facili conjectura acquiescere non potest; nam cum lectio Datani ceteris quibus breve carmen implet conjecturis [v. 1 rictu (vulgo Victi), v. 3 tu . . . lubeat (vulgo: cum . . . veniat), v. 5; si vero omnino . . . rictu. Hiscas (si nos omnino vis perdere, hiscas)] accommodatior sit, eam immutavit in: "unquam auid. 40)

64,106 copore Vat.; corpore BDd; cortice ceteri. Ex hoc versu D et ambo libros BVat. recte concludi aliqua ratione cohaerere negarit nemo; ego equidem de codicibus Bononiensi et Vaticano magis magisque credere incipio quod Bachrensius opinatur⁴¹), Bononiensem patrem esse librorum ceterorum (5); Vaticanus ergo c veterrimis ejus apographis est. Ex his quoque libris prius a correctus est, deinde D, non ex unico illo exemplari, ut putat Pleitnerus, quod a Poggio repertum esse Bachrensius statuit. Id admoneo contra illud quod dicit Pleitnerus pg. 134:

⁴⁰⁾ l. l. pp. 55. 56.

⁴¹⁾ l. l. pg. XXX.

"Sollten vielleicht beibe (D und a) von der 1425 von Poggio aufgefundenen Catullhandschrift stammen?" Proinde non unde D, sed unde B lectiones ab Oxoniensi et Sangermanensi diversas repetierit anquirendum est. Pleitnerus igitur pg. 43 concludit: "corpore" D statt cortice, letteres unbiblich und Glosse. Non ita; nam nos quoque recta imagine et translatione dicimus: die Rinde des Baumes schwitzt, quidni Romani poetae? atque usi sunt eadem figura, velut Verg. ecl. 4,30. Atqui non magis "cortice", quam "corpore" figuram essicit; nam recta dictio est "pinus cortice conigera"; sit figura participio "sudanti" ad vocem "cortice" adjecto.

64,369 subcumbens D, percumbens a, unde Ellisius "procumbens" suspicatur scriptum fuisse in eo libro ex quo derivati essent Da. Qua opinione ductus Pleitnerus pg. 46: "procurrens" D, b. i. procubens, wie auch 389 procumbere tauros. Anstatt der Johigenia fällt eine Hergleichungsgliedern. Ne hoc quidem loco ut ei assentiar perduci possum. Nam prius nostro loco "victima ferro succumbit": sobald das Opser von dem Beile getrossen ist, sindt es nieder. Hoc temporis momento nihil resert, num quis, ut v. 389 Juppiter, sacie procumbentem eam conspiciat; neque enim is primum ictus effectum, sed solum casum respicit: is vero obliquus est. Recta ergo dictio est succumbendi, huic succumbendi motui conjuncta quidem est promotio quaedam corporis cadentis.

68,83 colitis G marg LOh; petitis a D; quaeritis ceteri; lectio "quaeritis" quam habent B La¹ Vat. quoque, metri causa a versu excludenda est; in quaestionem igitur "colitis" et "petitis" vocantur. Alteram ab Ellisio in textum receptam defendit Pleitnerus. ¹²) Equidem contrariam habeo opinionem; quia "quaeritis" metri causa legi non posse intellegebat, scriba libri D "petitis" interpolavit. Unde BLa¹ Vat. "quaeritis" petierint, in medio relinquo.

68, 586 pacificasset ABCG La¹ La² O Vat. Ven.; conciliasset a D marg Vic. (lib. ser. a. 1460). Pleitnero⁴³) altera lectio placet, quia cum lectione "invitis" versus 38 magis consentiret. Mea quidem sententia poëta de more antiquarum gentium cogitavit, ex quo cae pace conciliata sacra faciebant, cum scriberet versus: "nondum cum sanguine sacro Hostia caelestis pacificasset heros."

76,11 invita D, irata ctt; quapropter commovetur Pleitnerus ut emendet (pg. 60) "lymphate." Alio loco⁴⁴) "incensa" conjecerat.

Legas velim quae de carminis 66ⁱ corrupto versu 28° ille dicit⁴⁵) (quod ABGL La¹ La² O Vat.; quo cett. — fortior omnes). Ego cum Ellisio censeo lectionem libris GO servatam non

⁴²⁾ l. l. pg. 48: "Die Lesart petitis von D ist auch durch die Glosse quaeritis geschützt. In colitis ist höchst wahrsscheinlich co nur Dittographie des vorangehenden to (c = t), worauf mit llebergehung von pe wegen dessen Achnlichkeit mit tit [pe = ve, — (p = u) —, t = e, also tit = ve] titis nach co als litis (t - l) ausgesaßt und daher colitis geschrieben wurde. Doch setzte der Copist die richtige Lesart petitis nachträglich als Ueberschrift; so erscheint sie in I), dagegen colitis in G."

⁴³⁾ l. l. pg. 52: "Ich lese also mit D conciliasset; benn ber seine Wortbezeichnungen ein (sein?) wählende Dichter würde sicher in Bezug auf pacificasset gleich darauf nicht invitis, sondern infestis gesagt haben, während invitis in non propitis seiner Bedeutung nach mit conciliasset übereinstimmt. cociliasset war in der Handschrift, aus welcher G abgeleitet ift, nach caelestes der ähnlichen Züge wegen übergangen und die Lücke durch pacificasset ausgesillst worden".

⁴⁴⁾ Des Catullus Gebichte an und über 3. Cafar und Mamurra. Speier 1849. S. 8.

⁴⁵⁾ Stud. S. 47: "Daß der Archetypus fortius hatte und fortior nur durch irrthümsliche Aussassiung der Endung us als os entstand (u = 0, s = r), erweist ganz sicher die Lesart quo in D, welche fortius bedingt, während in der Sippe G das Relativ der Lesart fortior angepaßt und daher quo in quod verändert, dadurch aber fortior vor einer Aenderung bewahrt blieb."

esse corruptam; nam quem offendam transvertens versus 27, 28: "anne bonum oblitus es facinus quo regium adepta es Conjugium, quod non fortior ausit alis?" oder hast du vielleicht die große That vergessen, durch die du die Ehe mit dem Könige erlangt hast, weil sein anderer wegen seiner größern Tapsersteit sie 'wagte? Schwabius emendavit "quo non fortius ausit alis" quem secuti sunt editores recentissimi ceteri.

Criticorum oculos animosque ctiam ad perlegendam quaestiunculam cui Pleitnerus subjecit carmen 67, advertam, praecipuc propter versum ejus 29um . Nam cum in Datano pro vulgari lectione "narras" variam "narrem" (a nostram) inveniret, inde nomen proprium "Varum" deduxit. Tum pergit⁴⁶): Nun verlangt aber die Tendenz des Gedichtes unadweislich die Angabe nicht blos des Baters der Frau, der nach der Lesart narrem in D Varus hieß (u = n, u = re), sondern auch von dessen Tochter, der Frau des Caecilius, die der Bater wohl nach seinem Namen Varona benannt hatte. Die Aenderung des Namens der Frau in den Städtenamen Verona könnte eben sowohl absichtlich als zufällig ersolgt sein. Hujus Pleitneri commentationis ea de causa majorem rationem habui, quod hic quoque vir doctus praenomen Catulli "Quinti" versibus 13-14, quos scribendos proponit: "Verum istacc populi janua, Quinte, sacit, quod, quoicunque aliquid reperitur non benefactum" denuo desendit.

62,59 Et tu nec ABCGL La¹ La² O Vat. a h d; et tua nec T, tu non nec D. Simplicissime et (puto) recte Ellisius emendavit: "Et tu ne pugna", praesertim cum codex quoque Thuaneus eo spectet; nam littera a nihil est nisi iteratio vocalis u. Pleitnerus⁴⁷) lectionem Datani immutat in "tu quoque ne".

Jam vero complures locos percensebo, in quibus Pleitnerus suum codicem laudatum interpolatum esse ipse liberrime professus est. 2,5 D exhibet, ut Schwabius adnotat (Ellisius non commemorat lectionem a vulgari quae est "me" discedentem), "desiderio mei." Pleitnerus pg. 102: "desiderio mei in D weist auf eine Lesart hin, mit welcher mei, sicher nur Erklärung zu meo, vereinbar war."

12,14 sethaba ACGHLa¹; sectaba a; thessala Vat. D. — Pleitnerus⁴⁸) lectionem codicis D miram dicit; e codice Vat. repetita et in hoc interpolata est.

Eodem loco Pleitnerus (9) de 55,7 agit [prendi Oc (recte), perdidi D, "prehendi" cett].

64,11 rudiit D, "imbuit" cett. Pleitnerus pg. 42: "rudiit in D scheint mir verstümmelte Glosse statt erudiit zu imbuit; sie weist auf prima und Amphitriten; "(e) rudiit" ego censeo glossam esse mutilatam ad adjectivum "rudem".

104,2 "nobis" pro "mihi" D, "mihi" cett. Ego a Pleitnero⁵⁰) dissentiens existimo scriptorem

^{.46)} l. l. pg. 51.

⁴⁷⁾ l. l. pg. 35.

⁴⁸⁾ l. l. pg. 7.

⁴⁹⁾ l. l. pg. 7.: "Sonderbare Lesarten in D darf man nicht gleich als interpolitte über Bord werfen. 3. B. 55,7
perdidi = perendi (di = en) für prendi."

⁵⁰⁾ l. l. pg. 62: "v 2 ift nobis statt mihi in D nur Dittographie ber beiben letten Silben von amboaus (b = u = n), welche "höchst wahrscheinlich" auch ., in V übergangen", in ber Abschrift aber, von welcher G abgeleitet ift, in bas richtige mihi, worauf schon bas Metrum hinwies, verandert worden war."

codicis D ipsum "nobis" interpolasse primum, qui sententiam unius solius versus respiciens "mihi" pravum esse arbitrabatur; idcirco metro neglecto "nobis" eum scripsisse.

Carminis 112 v. I^{um} G et O concludunt voce: "homo"; homoque ACHLLa¹ La² Vat. Ven.; homo sed B a. m. sec. D; homo est a h d. Pleitnero⁵¹) quoque hic proxime ad integram lectio "homoque" accedere videtur, cum "homo sed" aperte interpolatam putet.

Tertio loco Datani proprium est illud quod nonnullis locis vocabula relicto spatio omisit; coque magis id est ejus proprium quod locos quos quidem commemorat Pleitnerus, vel ad ultima carmina spectant.

97,6. ploxeni Vic. (Ellis: fortasse ex Festo). ploxnio O, ploxino h, ploxomo GHLa¹ a Phil.; ploxomo B; ploxonio AGL La²; ploxomio Ven. Vat. a. m. pr. vocabulum omiserunt spatio relicto Dc. — Scripturam quam Bononiensis exhibet codicis quoque vetusti Veronensis fuisse Ellisius arbitratur; certe ex ea ceterae facillime explicantur; namque GHLa¹ a Phil. primam manum receperunt; vocalem "i" voci inseruerunt Ven. et Vat. a. m. pr. (ploxomio), ad quam correcturam etiam lectiones codicis O et codicum ACLLa² per se diversae redeunt. In libris Dc vocabulum omissum esse puto quod librarii aut significationis vocis ignari aut quia lectionem cognoscere non poterant aptam glossam non statim reperiebant. Pleitnerus in Datano vocem omissam esse non commemorat, quamquam in persequenda sua ratione critica lectione ei⁵²) opus erat.

101,8 "sunt" codices; om. D. a. m. pr. — tristi ABCGHLLa¹ La² O Vat. Ven. h.; vestras a, tristis ed; spatium in D; — munere ABCLLa¹ Oa; muñ Vat.; munera cett. — Proinde codex a rectam "sunt", sed interpolatam lectionem "vestras" praebet; D utramque vocem intermisit et spatium conjecturae reliquit. Hanc Pleitnerus excogitavit, ita versum, relativo "quae" in praecedenti cum praepositione "de", quam Datanus offerebat, mutato scribens 53): "tradita lugubres munera ad inferias." Huic enim carmini carminis 65¹ versus 9—15 F. Haasius (miscellan. philol. lib. III. Vratisl. 1861, approbantibus Boehmio quaest. Cat. 10, Schwabio quaest. 1. 272, O. Ribbeckio "de Catullo" Kiliae 1863 pg. 40. 57, G. Bernhardio hist. litt. Rom. 552, C. Lehrsio ann. Jahn. LXXXVII 540) inserendos esse primus contendit. Nunc Pleitnerus eidem etiam 68°98-96 versus adjungendos esse confirmat. Qua amplificatione certe pulchrum carmen funebre contexitur. Nostrum tamen versum, ut nullam omnino hujus conjecturae rationem habeam, cum Schwabio lego: "Tradita sunt tristis munera ad inferias"; nam primum vocali a vocis munera ante sequentem a in Archetypo omissa facile lectio muner' ab altero quodam librario false ad ablativum "tristi" relata, "munere", ab altero et elegantius et rectius ad vocem "tradita" relata, "munera" compleri poterat. Deinde vero in proximo versu lectio ceterorum

⁵¹) l. l. pg. 63: "Hier scheint die der richtigen Lesart zumeist sich annähernde Berderbniß homo que; homo sed in D ist offenbar Finterpolation".

⁵⁰) l. l. pg. 13: "Noch eine andere Eigenthümlichleit des Codex Archetypus veranlaßte viele, und zwar keineswegs immer erkennbare Berderbnisse des Textes, daß nämlich die beim Bortrage zu elidirenden. Silben auch in der Schrift unterpridt, somit die Wörter nicht ausgeschrieben waren, und zwar ohne Anwendung von Elisionszeichen. In Folge dieser Eigenthümlichkeit war ein dreisacher, durch die Continuität der Schrift sehr begünstigter Jrrihum möglich, daß nämlich Elisionen angenommen wurden, wo keine bestanden, oder wirklich vorhandene nicht erkannt und endlich richtig erfannte unrichtig ergänzt wurden."

— zu 2.) führt er an pg. 14 plexonio — ploxomo statt ploxomi habet.

⁵³) l. l. pg. 30.

codicum "multum manantia" in Datano loco suo mota est vocibus "multa mea munera." Ex quo haec duo sequuntur, ut scriptor Datani cum voces "mea munera", quae fortasse in codice aliquo ignoto glossa ad "manantia" fuerint, versui inseruerit tum "multum", quod compendiose multu scriptum videbat, in "multa" emendaverit, metro versus ut 104,2 (cf. supra pg. 16) ita ne hic quidem respecto. Attamen conjecturam quam Pleitnerus proposuit⁵⁴) "multo" rectam esse puto.

Carminis 107ⁱ versus 7us hoc modo traditus est: D quis me vivit uno felicior aut magis (vacuum spatium); cett. quis me uno vivit felicior magis me est A pr. BCG La¹ La² Vat. Ven.; me est al hac L. me hac est O Vic. h; "me exstat" a. Versus a permultis viris criticis suppletus est, ergo ne Pleitnerum quidem effugit. Scribit hic 55). "Quis me uno vivit felicior, aut mage quicquam Optandum hac vita dicere quis poterit?"

Etiam in sequenti carmine Datanus lacunam exhibet, sed loco alieno. 108,1 Sic homini populari arbitrio tua cana ABCGLLa¹ La² O Vat. Ven. habent, qui versus vulgo legitur: "Si Comini populi arbitrio tua cana. D: Sic homini arbitrio . . . t. c." Pleitnerus p. 15: "popul' arbitrio hatte der Copift als populari arbitrio aufgefaßt, dann über die als unrichtig erfannte Dittographie ari zum Zeichen, daß sie in Wegsall zu kommen habe, populi jedoch in Geltung bleibe, arbitrio gesetzt, worauf dieses Wort in der Handschrift, aus welcher D stammt, statt beider eingesetzt wurde und so populi aussiel; die ossender Lücke wurde später an unrichtiger Stelle angenommen."

Inde colligi potest quid his versibus Pleitnerus profuerit: 29,19 Hibero omisit D suo loco (initio v. 19¹), habet in fine versus 18¹; O Libera cett. hibera suo loco. — Nemo fere huc usque lectionem codicum in dubium vocavit; Pleitnerus autem concludit haec pg. 43: "Im Ansfange des Berses war opima vor quam übergangen; denn hibera ist, wie schon seine Stellung in D verstäth, Glosse. Geschrieben war opia und ist op = qu, also opia = qua (quam) et pg. 122: "Das mit Recht für unhaltbar erklärte hibera erset Bohl durch odesa, ich durch opima".

68, 89 Pleitnerus lectionem Datani "horum" pro "tuorum" (BCGLLa¹ La² O Vat. h. a.) non commemorat; emendat versum pg. 9: tuorum statt tu verum.

Restat ut de uno agam loco corrupto, ad quem recte emendandum codex D rectam viam monstravit. I 8,9 codices omnes exhibent "quod patrona virgo", praeter D La¹ a. m. s. qui habent quidem, qua lectione Munro melius quam Pleitnerus usus versus duos ita restituit ⁵⁶): "quare habe tibi quicquid hoc libelli | Qualecunque quidem patronei ut ergo Plus uno etc." Pro duabus vocibus "ut ergo" in Veronensi vulgata earum compendia adhibita erant ù g, quae falso in "virgo" resoluta in omnibus quae extant manuscriptis apparent, quam interpolatam lectionem Schwabius ⁵⁷) hodie quoque explicare studet.

⁵⁴⁾ l. l. pg. 32: "multum scheint mir das folgende m angezogen zu haben, weil ja munera multo fletu manantia angemessent sich simulacrum multo sudore manavit und andere Stellen in den Lexicis s. v. manare, wo irgend ein ähnlicher steigernder Zusat bei manare sich sindet, der auch nach dem Begriffe des Bortes ganz überflüssig ist".

⁵⁵) l. l. pg. 15.

⁵⁶⁾ l. l. pg. 3: "I am not sure that the old 15th century correction "quidem" is so much more improbable than the "quod o" of Palladius. Then as knew it has always struck me as most plausible, it is clear, that in the lost archetype a must have greatly resembled ei, thus in 7,9 V basiei for basia, and in 65,14 O gives asumpta for asumptei."

⁵⁷) l. l. pg. 258.

106,1 Pleitnerum primum recte emendasse puto; "ipse" habent ABCDHLLa! La² Vat. Ven.; lectio ergo exiit a codicibus B La! Vat.; esse G O; recentissimorum editorum alii esse (etiam Baehrensius), alii ipse retinuerunt. Pleitnerus⁵⁸) conjecit apte.

Hac recensione lectionum variarum carum codicis D, quibus Pleitnerus ad emendandas Catulli corruptelas sibi utendum esse putavit, equidem priore loco ostendisse mihi videor codicem illum ex libris et maxime et novissime interpolatis esse arctiusque cum B La¹ Vat. cohaerere, interpolatorem vero id quod sibi proposuerat nescio qua de causa non peregisse; deinde fortasse non inutilem operam fore si quis naturam variarum codicum B La¹ Vat. lectionum, quae, dum accuratius examinatae erunt, interpolationes habendae erunt, perscrutetur. Nam etiamsi revera multae admodum glossas redolent, quaestio aperta est tamen utrum alicunde cae repetitae an solum grammatici alicujus conjecturae putandae sint.

Ceteras lectiones Datani corruptas, cum in universum leges quas iis Pleitnerus constituit saepius labefiant, in complures alios ordines adducere conabor. Praemittam quas ejus qui codicem exaravit conjecturas esse puto; sunt illae quidem admodum rudes: 6,8 sertisque assyrio (asirio GO, assirio BLa¹ Vat.) recte "sertis ac syrio fragrans olivo." — 14,16 amabit (lectio a Schwabio solo adnotata pro abibit). — 64,279 caelestia pro silvestria. — 65,8 matris pro nostris. — 66,83 petitis (B La¹ Vat. quaeritis).

In perlegendis his quae sequuntur mendis reminiscere quomodo ipse saepe in scribendo peccaveris. Multa sunt quae eo pertinent: similitudo litterarum, praeoccupatio ut ita dicam litterae alicujus sequentis vocabuli quia mens ductui manus praecurrit, scripturae ratio codicum veterum magis minusve continua, paronomasia, apud poëtas elisio. Ex his aliisque causis et totae litterae et partes litterarum tum iteratae tum praetermissae sunt. Ordines qui sequuntur ipsi ita compositi sunt ut subsequantur vocabula eodem vocis loco corrupta, atque incipiam a vocibus in interiore syllaba corruptis 5,4 redare (redire). 8,6 ili (ibi). 12,3 negligentiarum (negligentiorum). 13,8 aranarum (aranearum). 23,21 labillis (lapillis). 28,10 trhac (trabe). 29,14 ait (alit). 36,14 alios (alios — Golgos). 51,3 aversus (adversus). 61,170 imo (intimo). 63,18 hilaritate (hilarate). 63,64 ginasti (gymnasii). — 63,66 floridus circulus (florideis corolleis). 64,43 epbur (ebur). 61 sassea (saxea). 80 incena (moenia). 132 advectam (avectam). 212 meonico (moenia). 216 indibius (indubiis). 227 duget (dicet). — 66,39 cassi (cessi). 47 credant (cedant). 80 uno animos (unanimis). — 67,43. 46 homine (nomine). 68^a,1 casusque (casuque). 13 aspice (accipe). 68^b,9 arenea (aranea). 11 anathusia (amathusia). 41 vovit (novi). 45 scribant (scibant). 60 detinat (detinet). 107 unus (unis). 113 plura (plurima). — 71,4 morfice (mirifice). 72,1 dicabis (dicebas). —,7 talis (telis). 76,4 adusum (abusum). 96,2 accipere (accidere). 104,1 mala dicere (male dicere). — 4,11 cytherio (cytorio). 10,13 facerent (faciens). 64,204 in voto (invicto). 66,78 uini (uni). — 28,12 verpa (verba).

Sequantur voces in ultima syllaba corruptae: 13,2 et 82,1 Sit (si tibi). 16,9 pruria (pruriat). 42,1 adest (adeste hendecasyllabi). 47,5 laute (lauta sumptuose). 61,169 illo (illi non). 64,10 pinee (pinea). 66 cum (cui Juppiter). 66 tota (toto delapsa). 116 pluri (plura). 142 ventis (venti). 201 funeste (funestet), vocabula hujus versus fere omnia in e cadunt; praeterea nostram vocem sequitur litterae a forma similis sibilans s. 376 reviset (revisēs = revisens). 65,19 furtivam (furtivo munere). 67,45

⁵⁸⁾ l. l. pg. 61.

praetere (— rea addebat). 68,^b41 suscitat et (suscitata cano). 111 tangat (tangas). 115 a tua (et tua). 72,7 quid (qui potis). 76,2 hominum (homini cum). 77,4 miser (misero eripuisti). 79,2 quo (quam te). 80,3 domum (domo cum) 88,7 quod (quo prodeat). 100,5 cele (Caelei). 106,2 quid (quid credat). 107,2 animi (animo proprie).

Primae syllabae velut harum vocum in Datano corrupte traditae sunt: 14,1 me (nec). 36,19 titris (turis-ruris). 62,45 suis sed (suis est). 64,80 incena (incenia = moenia). 237 cognoscam agnoscam [co (to) = a Schwab. pg. XXIV, Pleitn. p. 11]. 67,43 et 46 homine (nomine). 67,42 conciliis (ancillis). 90,5 ait (ut). 109,2 nunc (hunc). 113,1 fonsule (consule). 105,1 Centula (Mentula). 115,1 Lentula (Mentula); ultimae corruptelae ipse Pleitnerus confitetur se nescire quomodo exortae sint, eisque addidit 100,1 Melius pro Caelio, et 74,1 Lelius BCDG La¹; Gellius H h; e codice O Ellisius "Sellius", Bachrensius "Gellius" variam lectionem adnotavit.

Locis compluribus emendationes lectionum libri V sive potius apographi quod secutus est corruptarum scriba Datani conatus est, quae tamen nondum, ut lectiones variae pg. 19 allatae, interpolationes quamvis rudes habendae sunt. In quibus sunt 11,13 ferre (cett: fere = feret). 36,14 alios (alios = Golgos). 64,36 micenis (nicenis = moenia). 95,10 enthimare (entimacho = antimacho). 14,19 sufferam (Suffenam, — num). — 36,12 id alium B La D (Schwab.) ad alium O. adalium ał. ydalium G (Idalium). uriosque ABCLLal Oa. uirosque Vat. utriosque D. utriosque ał. uriosque G. 44,4 sabini pignoris D (sabinum pignoris = s. pignoris esse BGLal La² O Vat.). - ,8 mens vertur CGLLal La2 O. vertitur mens al vertur B. mens vetur Vat. mens virtus D. mens veretur h. (= meus venter). 51,1 mi impar (= mi par). 63,28 Tasiis D. (Thiasis Oh. Thiasiis BLLa. Thyasiis G = Thiasus). 43 Pasiteo (Pasitheo BGLa O Vat. = Pasithea). 68, 1 quam fallimus (fallius sive falius cett. = Allius). — 24 leniter (lenius recte b a d, levius cett). 17,1 O culo in aq; 0. O culo in aque GH. oculo in aquae BDLa Vat. = O colonia quae. 22,6 nove codd. plerique; novem Da = novi sive novei. 61,207 ibidem (indidem). 64,125 clarissimas (clarisonas). —,156 rapta (rapax). 76,22 delicias ac delitias (laetitias). — 65,14 Daunias D (= Daulias), Daumas a. Davilas BLa1 La2. Bauilas G. Bavilas Vat. Bavilla O. 65,16 battiadae Vat. bactiadae BLal. actiade O. acciade G. abat(c?)tiade D. ab acciade a.

De corruptelis lectionibusque ab Oxoniensi solo integre servatis agitur. Jam vero iis quae ad accuratiorem codicis Datani descriptionem afferri possunt allatis nunc ad Oxoniensem transco, ea mente imprimis ut corruptelas ejus nonnullas codici Datano similes componam; deinde nunc occasio est atque opportunitas lectiones ejus alias proferendi, in quibus virtutes a Baehrensio ei attributae magis cernentur.

Illuc hae pertinent corruptelae: 25,2 "medulla" codices omnes pro "medullula"; imula CG La¹ La². imulla LO. unula BL Vat. nulla D. — moricilla BDGL Vat. a. moricula La¹. mollicula O; versus recte emendatus est "medullula vel imula oricilla". 51,13 Catuli (Catulli). 62,50 vitem (mitem). 63,89 ficit (facit). 64,36 nicenis [D micenis; nitenis B La¹; nitens Vat.; moenis h; alacrisea (alacrissea O. alacrista Vat.)] = moenia larissaca: ergo erratum omnibus codicibus commune nititur falsa vocabulorum separatione. —,132 avertam (avectam). 102,4 fanum (factum). 64,61 saxa (saxea).

Deinde vero etiamsi lectiones tantum quas Pleitnerus laudavit corruptae respiciuntur, tamen earum quoque codicis O aliae genuinis proxime accedunt, aliae in eo ne corruptae quidem sunt.

Cognosces illud de his: 34,12 omniumque sonantium (= amniumque). 61,222 telamaco (Telemacho). 64,4 pupis (cett. puppis = pubes). 64,35 siros (syros DG = scyros). 64,66 delapse corpore (= delapsa e corpore). —, 138 mirescere (miserescere). —, 385 nereus (heroum, nam "restant in O vestigia linearum quae H, non N efficiunt". Ellis.). 63,81 terga (tergo). 64,165 externata. —,179 ponti (pontum). 66,55 avolat. 68^b,6 carta (certa). 74,1 Gellius (Lellius).

Versum imprimis unum, tertium carminis 97ⁱ, in quem propter perversam vocabulorum diremptionem aciem ingeniumque suum huc usque viri docti frustra intenderunt, primus Rossbergius⁵⁹) e codice O recte restituit; ita scribendus est: "Nilo mundius hoc nihiloque immundius illud."

Quibus rebus illustratis bona fide has, quas Pleitnerus codicem D secutus contra Oxoniensem proposuit, emendationes refellendas esse censeo: 64,183 lentos Oh marg L ventos ABCGHL La¹ La² Vat. a. d; unctos D. — lentos Schwab. Ellis. Bachrens.; Pleitnerus, cui haec lectio non placet, illam Datani "unctos" in "tinitos" immutavit.⁶⁰)

64,139 "blanda" pro "nobis" habent iidem codices O h. marg L; in textum hanc variam lectionem recipere primus ausus est Bachrensius, ut arbitror, optimo jure. Pleitnerus 61) eadem commotus vocabulum etiam proximi versus "voce" in "vane" corrigere non dubitavit. Schwabius 62) "nobis" retinuit.

66,79 ne Baehrensius quidem lectionem Oxoniensis recepit; et tamen eam alteri Sangermanensis praeferendam esse ego censeo. Habent enim "vinxit" OBLa¹, vixit HLa², vicit D, junxit cett. In Veronensi igitur erat "vixit", quod compendium ut utroque modo vocabulum resolveretur permittebat. Hac voce excepta Ellisius versum recte restituit: "nunc vos optato quos junxit (ego: vinxit) lumine taeda." cf. ad hunc verbi vinciendi usum Plaut. Trin. 3,2.32 vi Veneris vinctus; Tac. ann. 6,45 alquem pacto matrimonio vincire. Pleitnerus 63) ita versum transformandum proponit: nox optato que is luxit lumine taedae.

Manuscriptorum extantium ne unum quidem e codice O ipso transcriptum videtur esse. Nam hic quamquam cum ceteris communem habet velut 64,176 corruptelam "consilium" pro "consilia in", "nostris" tamen vox in eo solo praetermissa est, ut causa non intellegatur.

Codicum
extantium ne
unus quidem
ex Oxoniensi
transcriptus
videtur esse.

Digitized by Google

⁵⁹⁾ l. l. pg. 178: "In diesem Berse, sür welchen Baehrens prol. pg. XVI mit Evidenz die Entstehung einer unsinnigen Lesart des G nachweist, lauten die Worte in O: nil omundius hoc nihiloque (nkoq;) immundius illud. Den Ansang dieses Berses glaubt B. in nilo mundior hic . . illud umändern zu müssen, aber sehr mit Unrecht. Der Dichter sagt v. 1 non quicquam referre putavi utrum etc. Diese Unterschiedlickschisszeit kann aber gar nicht besser illustrit werden als durch die underänderten Worte von O. Nur muß man natürlich hoc als Abl. sassen illud (08) mundius nihiloque immundius hoc (culo) est. B. hat sich durch die bisher angenommene Aweitheitigkeit des v. verleiten lassen, ebenfalls eine solche herzustellen".

⁶⁰⁾ l. l. pag. 44: "Auch hier hat die Ueberschätzung von G die richtige, durch D gebotene Lesart verkennen sassen; denn unctos — tineos. (ti — u). V hatte wohl uctos übersiesert; bezog man das siglum auf u, ergab sich die Lesart unctos; sas man aber c als e und bezog das vielseicht nicht ganz richtig gestellte siglum auf e, so ergab sich ventos, die Lesart von G; sentos in O ist Interpolation".

⁶¹⁾ l. l. pg. 11 voce = vae, d. i. vane, was schon Mitscherlich, jedoch ohne dipsomatische Begründung, daher erfolgsos vermuthete, et pg. 43 blanda in O ist durch die Corruptes voce veransast worden.

⁶²⁾ l. l. pg. 265.

⁶³⁾ l. l. pg. 48.

57,7 omnes codices "uno in lectulo erudituli ambo" tradunt; solus Oxoniensis praebet "lecticulo". Baehrensius et Munro ut hiatum et correptionem longae syllabae evitent, lectionem Oxoniensis receperunt. Praeterea hic⁶⁴), postquam de formatione deminutivorum plenius egit, "lecticulum" deminutivum esse vocis "lecti" demonstrare studuit: now we learn from the lexicons that pannibus is quoted from Ennius by Charisius, from Pomponius by Nonius; it was therefore once of the 4th as well as of the 2nd decl., and consequently we find panniculus as well as pannulus. Ussing on Plaut. Amphitr. 509 (513 = 1,8.15). cites Priscian VI 73 who quotes Cornificius for the gen. sing. lectus and he is supported in this by the Mss. of Plautus: lectus therefore was once of the 4th and conformably with this Catullus uses lecticulo. Ergo Schwabii sententiam (act. litt. Jen). item refellit ut Baehrensius prol. pg. XXIII sese plane non intellegere dicit, quomodo Schwabius contendere potuerit, "per leges sermonis latini non licere formari diminutivum "lecticulus". Ego tamen in opinionem Schwabii ab illis discedo; nam censeo a nullo unquam "lecticulum" nostrum deminutivum vocis "lecti" putatum iri, sed "lecticae"; hujus vero vocalis "i" longa est, ergo nova difficultas et ea metrica obvenit. Proinde conjecturam probo Pleitneri quam statuit pg. 123: "uno in lectulo, ut erudituli, ambo".

De versibus tribus, qui pro omissis duobus in interpolatis codicibus deprehenduntur.

Semel etiam, priusquam primae quaestionis particulae finem faciam, ad codicem Datanum ejusque asseclas milii redeundum est. Supra enim omnes codices nostros ab uno Veronensi profectos esse multis argumentis docere studui, ex quibus non minimum erat complures versus per omnes codices ex iisdem et corruptelis et lacunis laborare. Illi vero libri quos laudavi, non modo contra omnes codices aliquotiens lacunas completas exhibent, sed etiam in carmine 65° versum in ceteris non extantem nonum offerunt. Ut ab hoc incipiam, ea de causa plus valet quod Pleitnerus eum ita transformavit ut in carmine quod in fratrem Catulli mortuum pg. 28 sq. (cf. supra pg. 18) coagmentavit funcbri sententia tali carmini accommodata insit. Omittunt igitur eum sine interstitio BCGHLal La2 O Ven. h.; relicto spatio L, cum v. 10 Vat. nullo spatio relicto: habent AD Ricc. a c d ed. pr., nec vero omnes eadem integritate; sed cum A a d. plane integrum eum exhibeant "alloquar, audiero nunquam tua verba loquentem", in D vocabulum "verba" deest. Pleitnerus ergo ita eum immutavit: "Alloquia audibo nunquam tua suave loquentis." Sed huic versus conferendus est 68,7, cujus loco spatium unius versus reliquerunt BCGLLal Vat Ven, h. c. d. Phil. Novissime Munro locum complere conatus est versu: "nunquam ego te primae mihi ademptum in flore juventae"; in OLa2 sine intervallo p. v. 6 sequitur versus 8 (notescatque); in ADa Vic. "omnibus et trivius vulgetur fabula passim", qui versus in codice Parisino 7989 Senecae ascribitur, sive hic est Seneca quem Lucani scholiastae dicunt primos septem versus Pharsaliae scripsisse, sive (id quod verisimilius est) Thomas Seneca qui vixit Anconae circa annum 1420, uti censent Hauptius Opusc. I. pg. 28 sq., Ed. à Bruner pg. 627; contra marg. D et ed. pr. habent: "omnibus inque locis celebretur fama loquetur". Ut igitur de hoc jam non dubitatur quin suppositicius sit, ita Munro nostrum quoque versum (65, 9) recte judicavit 65): "The strange Datanus hat a barbarous ungrammatical interpolation: alloquar etc., which Ellis in my opinion vainly tries to explain."

⁶⁴⁾ l. l. pg. 132.

⁶⁵⁾ l. l. pg. 144.

Exempla vocabulorum suppositorum duo, quae Pleitnerus quoque respexit, proferam.

68^b,116 "ipsa" omiserunt ABCGL La¹ La² O Vat. h. — 97,5 "nam sine dentibus est hic dentis seseque (serreque Vat.) de dales" ABCGL La² O Vat. h.; "nam sine dentibus est hic dentes hos (os: a Ricc.) sexquipedales" (Da Ricc.). Pleitnerus 66) priori versui conjecturam Statii commendat: "ipsi in qua"; mihi Baehrensius primus recte eum scripsisse videtur: "nos lusimus"; nam ita efficitur, ut eodem modo quo v. 115 tu et tua vita, sic nostro nos et domina sibi respondeant. Alterum vero Rossbergius in pristinam formam redegit: "nam sine dentibus est os. dentis sesquidales". Pronomen compendio h scriptum erat quod "hoc hos hic" significare potest. Proinde optimi soli codices "hic" praebent; librarii vero codicum a D Ricc. fortasse ad marginem codicis alicujus glossam hos adscriptam inveniebant, quam in os mutatam in versum receperunt qui Ricc. et a exarabant, non mutatam scriba Datani. Alia loci hujus explicatio in studiis Pleitneri 67) reperitur.

Denique perscrutantibus, quomodo fiat ut ab ipso anno 1460 in codicibus recentissimis (Vic. a. D) tot interpolationes nobis occurrant, illud certe primum in animum nobis veniet, illa mente eos tali tantum modo a librariis suis suppleri potuisse, ut editionibus prelo subiciendis aptae fierent; neque enim forte fortuna evenit ut prope omnes cum in editionem principem tum in ceteras veterrimas transierint. Quoad scilicet ficri poterat, glossis antiquiorum codicum. imprimisque familiae BLal Vat. librarii utebantur.

Caput alterum.

De ratione codicum extantium et Veronensis quae ex illorum variis lectionibus et titulis cognoscitur.

I. De variis lectionibus.

Omnibus, quae huc usque exposita sunt, satis confirmatum puto Oxoniensem, donec melior codex repertus crit, firmissimum edendi Catulli esse fundamentum. Sed una virtus etiam de libro Sangermanensi praedicanda est neque ca exigua, quod praeter contextum varias quoque lectiones servavit. Ipsa hac de causa primus Schwabius ejus cam qua dignus est rationem habuit, quamquam jam prius alii viri docti illud ejus proprium perspexerant: Silligius ⁶⁸), Rossbachius ⁶⁹), Woelfflinus, Duebnerus. E quibus Silligius et Rossbachius ad lectiones varias tamen

⁶⁶⁾ l. l. pg. 14.

⁶⁷⁾ l. l. pg. 53: "Das auf culus zurückweisende interpolitte hie vor dentis fand sich schon in V, weshalb es sowohl in G als in D steht; bagegen war in jener Handschrift, von welcher G stammt, os nach dentis übergangen und sehlt baher in ben zur Sippe G gehörigen Handschriften. Die Zwischenstellung von os hebt den Begriff von sesquipedales besonders hervor; wegen hos — os vergl. 62,7, wo hoc — oc — os".

⁶⁸⁾ annal. Jahn. XIII pg. 262.

⁶⁹⁾ codicum Cat. quos Silligius descripsit collationes, progr. univ. Vratislav. 1859.

animum non ita converterant ut inde fructus laetos perciperent, aliter Woelfflinus Duebnerus. Nam ne Ellisius quidem qui novissime codicem atque aliquot locis bis perlegit neglegentiam eorum usquam objurgavit. De re ipsa quidem viri illi in partes plane diversas discedunt. Misso Silligio qui varias lectiones libri Sangermanensis non a scriba illo quidem codicis antiquissimo, sed manu non minus quam illius antiqua scriptas esse suspicatur, ceterorum virorum sententiae diligentius examinandae sunt, praesertim cum novissimus editor Bachrensius contra Duebnerum et Ellisium in Woelfflini perstiterit sententia, contextum et varias lectiones sive interlineares sive marginales ab una eademque manu quae codicem exaraverit simul scriptas esse censentis. Contra Duebnerus, quem plane Schwabius 70) et (ut videtur) Ellisius 71) secuti sunt, varias lectiones in quattuor ordines distribuit, quorum primus contineret quas idem scriba eodem ipso tempore exaravisset quo contextum, alter quas idem transcriptione aut tota aut ex parte absoluta addidisset, tertius lectiones atramento pallidiore et calamo acutiore a manu primae aetate omnino aequali scriptas quae tamen fortasse non ab ipsa manu prima profectae essent, cum in litterarum quarundam formis levis discrepantia inter utriusque scripturam appareret, quartus quae postea inlatae esse possent; singulos ordines Schwabius in appendice variarum lectionum numeris 1. 2. 3. 4 literae G supra adscriptis sejunxit (G¹. G². G³. G⁴).

Jam vero cum Ellisius in hac separatione manuum a Duebnero defensa, a Schwabio accepta acquieverit, Bachrensius argumentis Duebneri perlustratis Woelfflino assentitur. Dicit enim pg. XIII sq.: "Friedr. Duebnerus eo graviter erravit quod varias lectiones alias ab aliis profectas esse statuit, cum si quid aliud hoc certissimum sit, omnes unius ejusdemque esse scribae, scilicet ejusdem qui codicem exaravit. Fefellit Duebnerum, quod aliac variae lectiones minutioribus litteris, grandioribus aliae scriptae sunt. quod suam habet explicationem inde quod inter lineas (et ibi potissimum deprehenduntur litterae minutiores) minus suppetebat spatii, cum contra in margine (ubi semper habes litteras grandiores) spatii angustiae non premerent librarium. praeterea illius al variis lectionibus praemissi ubique eadem est forma." Qua explicatione tamen nec quare unus ille librarius duobus et atramentis et calamis usus sit probatur nec, etiamsi inter lineas eum propter spatii angustias minutiores litteras adhibuisse concedo, satis demonstratur quare idem eodem ipso temporis momento ad marginem grandiores litteras quam inter lineas scripserit. Si idem fuit qui et codicem exaravit et omnes varias lectiones addidit, tempore fortasse non ita multo posteriore has supplevit; nisi forte discrepantia, quam in litterarum quarundam formis Duebnerus dicit apparere, non magis ad grandiorem aut minutiorem earum figuram pertinet, quam ad manuum ductus a priore scriba ita diversos ut alterum scribam prodant. Proinde haec ipsa quaestio num unus scriba et codicem et varias lectiones scripserit hodie quoque in suspenso est.

Etiam alteram illam quaestionem unde eae in codicem omnium qui extant antiquissimum receptae sint absolvere nostris demum diebus praeter alios viros doctos Baehrensius et Pleitnerus conati sunt; qui tamen ut de omni codicum nostrorum iudicatione longius quam ab alio quo Catulli critico distant ita de hac quoque re inter se maxime dissentiunt. Ego etiamsi ad sententiam

⁷⁰⁾ praef. pg. IX. sq.

⁷¹⁾ prol. pg. XXXV.

Pleitneri accedere nequeo, tamen ex altera parte ne in verba quidem Baehrensii jurarim, sed Rossbergium 72) de hujus viri sententia recte judicasse et Bachrensii studiis illam quaestionem nondum satis explicatam esse censeo. Sed quamquam ita res se habet, tamen is ad hanc quoque rem saltem aliqua ex parte illustrandam codicem Oxoniensem non injuria in auxilium vocavit⁷⁸). Duo posuit illarum lectionum genera, quorum prius admodum distinguendum separandumque esset a posteriore. Sed cum ex hac lectionum diversitate colligere voluit⁷⁴) alias sine dubio "tanquam alterius codicis, alias tanquam V ipsius contemplandas esse", certe nimium collegit; quamquam quod ad carmen 23,2 docet speciem habet probabilitatis. Ex hoc enim versu explicare tentavit variarum lectionum genus alterum ea de causa ad Archetypum et Veronensem ipsum redire, quia libri G scriba errorem ridiculum, qui inest in lectione libri "nec cimex aïal neque araneus", nunquam commisisset, si in V tale quid repperisset: "cimex al neque nec araneus." Quae nostra auxilia sunt plane satis est scire ex libro V ipso lectiones varias transcriptas esse, ad quod affirmandum Schulzius 75) novum argumentum attulit: Pastrengicum qui ad Veronam vitam peregisset bis verba Catulli propria laudare ex codice Veronensi tum solo noto pg. 18b; "Catullus, Veronensis poëta, Ciceronis coëtanus, librum vario metrorum genere exaratum, multa jocosa et placita continentem scolasticis legendum tradidit." Quae ad eundem fontem redire quo glossa marginalis ad c. 2 in codice Oxoniensi: "completo prohemio opus suum inchoat, quod vario metrorum genere prosequitur; materia tamen fere omnis est comica ut inferius demonstratur" et superscriptio ejusdem libri: Catullus Veronensis poëta.

Itaque cum in Veronensi lectiones variae fuerint, restat ut quaeramus num scriba Sangermanensis eas omnes receperit. Bachrensius et huic quaestioni et alteri quam una exponam respondit ⁷⁶): ex paucis illis quas O daret lectionibus variis duas res cognosci, primum G non omnes quas V habuisset varias lectiones exhibere, deinde G nonnunquam rejecta lectione a V in textu exhibita tacite sumpsisse scripturam superscriptam sive marginalem. neque in his se continuisse hominis neglegentiam et saepius lectionem superscriptam in textum, in textu inventam superscripsisse. Sed alia quaestio et difficilior est, num lectiones quas G praebet varias omnes vere sive ex Veronensi sive ex alio quodam codice repetitae sint. Non videntur; nam nonnullae lectiones eac sunt ut intellegi non possint nisi scriba codicis G ipse ex suo ingenio eas illa de causa superscripsisse putetur quia prius se contextum litterarum et verborum libri V non recte legisse postea censebat. Ad similem hujus rei explicationem Pleitnerus ⁷⁷) pervenit, a quo tamen in ea re dissentio quod ejusmodi emendationes primum in G a nobis deprehendi censeo.

⁷²) l. l. pg. 170.

⁷³⁾ l. l. pg. XXXVII.

⁷⁴⁾ l. l. pg. XXXVIII.

⁷⁵⁾ I. l. pg. 57.

⁷⁶) l. l. pg. XXXVIII sq.

⁷⁷⁾ l. l. pg. 12: "Die letzteren der angeführten Barianten (64,86 nicenis alacrisea G, dagegen genauer im ersten Borte D micenis alocrisea. — 63,66 floridus circulus D, floridis circulis G u. s. w.) sind derartige, daß man sie nur als verschiedene Aussachtigungen der im Archetypus vorsindlichen Lessart, und somit je eine davon als nachbessende leeberschrift in der Copie des Archetypus erkartig sinden kann". pg. 13: "Diese Barianten gingen in den Codex Veronensis über, und scheint die Abschrift derselben, von welcher G stammt, die im Contexte besindlichen, jene aber, von welcher D abgeleitet ist, die

In illis igitur variis lectionibus (omnes composuit Baehrensius prol. pag. XXXIII sqq.) quas scriba Sangermanensis ex suo ingenio addidit has numero: 7,9. 14,17. 28,14. 31,5, 64, 232. Primum enim voces singulas legens librarius aut litteram earum aliquam perperam legerat aut compendium aliquod perperam resolverat, quo cognito id quod rectum erat transcribebat.

Itaque postquam quidquid de origine et de ratione lectionum variarum certum haberi potest expositum est, restat ut illustretur quomodo cum ceteri codices Sangermanensi recentiores tum Oxoniensis suas lectiones delegerint. Ad quam quaestionem dijudicandam hanc earum compositionem necessariam arbitratus sum, in qua majusculae SR significant utrumque codicem et G et B (nam hic quoque varias lectiones complures habet, cf. pg. 27) easdem varias lectiones habere sed rectam superscriptam sive adscriptam, TR eosdem codices in contextu rectam, minusculae tr, codicem B unam tantum lectionem habere, G in contextu rectam, tf ibidem falsam. Quicunque ceterorum codicum rectam exhibent lectionem, in scriptura quae dicitur, "halb fette Corpus antiqua", qui falsam in ea quae dicitur, "gew. Corpus antiqua", illis litteris praescribam.

ał quid ał corollos OGBD Lal Vat. SR: 62,37 quod. — 64,283 curulis · corulis O curulis al corollos B. corollos Vat.

ODLa¹ Vat. GB SR: 25,3 aracoroso al araneoso.

DGBOLa! Vat. SR: 50,13 omnem al essem.

ał jocum GBD Vat. La O SR: 42,3 locum. — 64,324 tutum opus marg. al tutamen opus.

GBVat. DLa OSR: 34,21 sis quocunque tibi placet: recte; scis quacunque tibi placet (D) al sis quocuq; t. pl.; scis quocunque tibi placet La!.

GBODLa² Vat. TR: 33,4 vorations at voluntions (voracions).

ał pari. GBOVat. La D TR: 28,11 parum.

ał loco ał cujus. GBDLa¹ Vat. O tr: 12,2 joco · - 23.19 culus.

ał nostri GBDLa Vat. 0 tf: 14,17 luserit 55,22 vestri. — 61,120 lotatio al locutio (O: locacio). 66,24 nunc. ad si. 66,35 sed.

al mei al fretis. GOBDLa¹ Vat. tr: 1,8 libelli. — 7,4 laserpiciferis.

La GOBD Vat. tf: 64,360 lumina al flumina.

ał ludere DGOBLal Vat. tf: 1,9 luderem (O ex conr.); — 10,26 sarapim (O serapim). 31,5 crederes. ał tibi. 64,276 tum.

überschriebenen aufgenommen zu haben (die letztere halt es für Nachbesserungen); denn D und G entstammen offenbar verschiebenen Abschriften bes Veronensis, bessen Lesarten D weit getreuer (?) überliefert als G und O". pg. 97: "Bon ben paginierten Codices ift J ber Codex Archetypus, K beffen Copie, L bie bermittelnbe Sanbichrift zwifchen K und M; eine folche nehme ich auch an zwischen K und T (Thuaneus), so daß bemnach von K zwei Abschriften genommen wurden, L1 und L2, von benen L' in Italien verblieb und die Mutterhandschrift von M wurde, L' aber nach Gallien tam. Die Abschrift ber Copie L1 (wovon M) scheint mit mehr Berständniß als die von L2 (wovon T) gefertigt worden zu sein. Sie nahm die Barianten von K auf, überging jedoch gegenüber ben leicht ertennbaren Ueberschriften bie ursprünglichen augenfälligen Berberbniffe, welche L2 aufnahm".

```
al tum
                                          al carmina.
D GOBLa<sup>1</sup> Vat. tr: 16,7 tamen. — 53,3 crimina.
O Vat. GBDLa<sup>1</sup> tf: 55,4 id circo. — 64,232 oblif = eret.
                           ał nobis.
GDBLa<sup>1</sup> OVat. tr: 28,14 vobis (v. ex corr.).
                          ał. falsum
GOBD La! Vat. tr: 12,4 salsum; O: falsum al salsum. — 54,5 seniore cocto (seni recocto).
GDBLa<sup>1</sup> OVat. tf: 66,57 legerat at legarat.
GDOVat. B La1 tr: 61,170 uritur, margo al urimur.
                                               ał collocat.
                           ał quonam
GDO B La! Vat. tf: 10,8 quoniam. — 66,56 advolat (avolat in versu qui praecedit inest).
                           ał muneri.
O Vat. La! GBD tf: 12,15 numeri.
                                                         ał cedit
                                        ał crude
                                                                             ał nemori
                                                                                              ał hic
Omnes codices tr: 37,17 unc. — 55,16 crede. — 63,19 cedat. — 64,123 in memori. —,307 his. —
                           ał quia
                                           ał matre.
                     66,55 isque. — 64,23 mater.
                                                                     al age cede (caede)
Omnes codices tf: 61,225 bolnei al bonei (O: bonlei). — 63,81 a cede. — 64,219 quem. —
                     66,21 et (at D a). — 15,13 prudenter al pudenter (prudenter a). — 15,7 tamē.
```

Atque ut prius de libro O agam, Baehrensio⁷⁸) assentior scribam ejus verbo tenus contextum Veronensis quem exscribebat secutum esse. Ubi igitur varias lectiones adscripsit, ibi eundem locum tenent quem in V tenebant; omisso consilio eas recipiendi solum contextum transtulit nec lectiones aut interlineares aut marginales respexit. Ad quam sententiam magis confirmandam Bononiensi utor codice. Is enim liber etiam decem locis quibus easdem Sangermanensis, non Oxoniensis, lectiones varias habet. Hi sunt: 28,11. 33,4. 34,21. 40,8. 42,3. 50,13. 62,37. 64,283. 285. 324. Uterque codex rectam lectionem uno loco (33,4) in textu exhibet, ceteris falsam, excepto carminis 40ⁱ versu octavo, ubi in G poema al pena, in B pena al poema legitur. Proinde ego equidem, praesertim cum O in textu "pena" exhibeat, quae lectio recta est, scribam codicis Sangermanensis ut hic ita saepius lectiones trajecisse arbitror.

Quomodo igitur scribae ceterorum qui extant codicum e variis illis lectionibus suas delegerunt? Quicunque compositionem earum quam modo proposui inspexerit delectumque perponderaverit, vix puto eum dubitaturum esse quin verum sit quod breviter dixit Schwabius⁷⁹):
"Ceteri autem qui illius exemplaria nova deduxerunt fere ubique non utramque sed alteram

Digitized by Google

al. falsum

78) l. l. pg. XXXIX: 12,4 O: falsum al. salsum. G salsum. "varia lectio quamquam . . . ex Archetypo in

V est transcripta, tamen quomodo G scripturae varietatem reddiderit egregie docet, nimirum loco illo G variam
lectionem in textu, lectionem in textu exhibitam tamquam variam lectionem affert. Si igitur O modo eas lectiones
quas G in textu, modo quas hic superscriptas habet exhibere videmus, numquid dubitabimus, hanc inconstantiam
non O sed G tribuere quippe qui interdum scripturae varietatem in textu posuerit, lectiones autem tanquam scripturae
varietatem superscripserit?"

⁷⁹) l. l. pg. XXII.

utram mutuati sint, modo genuinam lectionem modo superscriptam glossam", et Baehrensius⁸⁰) codices s sine ullo consilio modo hanc modo illam lectionem sequi. Sed etiamsi ita se res habet, conclusio Baehrensii⁸¹) omnes libros (aut uno Datano excepto) non pro se quemque ex G, sed ex uno eodemque ejus apographo esse profectos, a quo alia recte, perperam alia correcta fuissent, ad codices illos quidem quos saepius nominatim attuli BLal Vat. quodammodo claudicat. Praeterea e reliquis quoque unus non omnino praetermittendus est, codex Lachmanni Santenianus quem tamen et Schwabius⁸²) et Baehrensius qui respiceretur dignum judicaverunt. Ad illud igitur quod hic vir doctus de Santeniano monuit investigandum aggredior; anquiritur enim quomodo glossae a vulgari lectione discedentes quae in codicibus compluribus reperiuntur in eos pervenerint. Suntne merae interpolationes an non? Meam sententiam verbis Baehrensii adiciam. Dicit is 83): "Libri Santeniani corrector maxime in margine aliquot scripturas adnotavit, quarum mirus est cum O consensus: unum adferam exemplum. 64,139 G et 5 omnes habent: "At non haec quondam nobis promissa dedisti Voce", in quibus cum illud voce tam nude positum mirum quantum langueat, conjectura immutabant docti nonnulli. Sed enim mero errore illud nobis in G indeque in s exaratum est; nam id quod O habet quondam blanda aperta veritate genuinum est, ipsum autem illud blanda Santenianus in margine adscriptum exhibet. dementis esset statuere, Santeniani post medium saec. XV scripti librarium correctoremve ipsum inspexisse Veronensem vetustum, quippe cujus post a. 1375 nec vola usquam nec vestigium apparuerit. unde correctorem istum O ipsum ante oculos habuisse indeque varias quasdam lectiones sive in margine adnotasse sive in textu restituisse consectarium est; quamquam alia ab eodem restituta ipsius tribuenda esse ingenio verum est." (Similem intercedere rationem inter D et B La Vat. supra cognovimus, ergo L propter has lectiones marginales pluris aestimandus est quam Datanus). Sunt enim in Sangermanensi quoque complures variae lectiones quae omnino non ad corruptam Veronensis et Archetypi scripturam redeunt, sed sine dubio glossae nominandae sunt. Nec vero magni refert scire utrum qui Veronensem exaravit ipse eas excogitaverit an ex alio codice repetierit. Hae sunt:

2,6 negatam al. ligatam G; negatam O Vat., ligatam B Lal a D. — 9,4 suamque G; sanamque O B Lal Vat., suamque a D. — 39,4 pii marg. al. impii G; impii O, pii B Lal Vat. — 50,13

omnem al. essem GB; essem OLal Vat. a., omnem D. — 65,7 Lydia G, Troja O c. — 66,56 al. collocat

advolat G; collocat OD, advolat BLa1 Vat.

Ut ab ultimo loco incipiam, erratum quocunque modo cohaeret cum praecedenti versu in quo avolat inest. O rectam lectionem habet, cum libri B Lal Vat. hoc loco aperte ex G dependeant. Quare cum duo tam diversa genera lectionum variarum extent, ea quoque sejungenda sunt. Sed illud quoque memorabile est, quod per omnes libros quos praeter G O accuratius

⁸⁰⁾ l. l. pg. XXXVII.

⁸¹⁾ l. l. pg. XXVI.

⁸²⁾ l. l. pg. XXII.

⁸⁸⁾ l. l. pg. XXVII.

tractavi studium quoddam librariorum emendandi facile perspicitur. Saepius in D demum emendata eademque recta lectio legitur, ut:

64,3 Fascidicos al. Phasidos G La¹ Fascidicos O, Phasydos Vat. Phasidos D. — 65,3 dulcissimus harum GOLa¹ Vat., dulcis Musarum D. Aliis locis ea lectio invenitur, quae scribae ad sententiam accommodatior videbatur, interdum paullum correcta: 9,4 uno animo suamque matrem al sanamque; uno animo sanamque OBLa¹ Vat., unanimos suamque D a. — 61,87 uultu al. uult G; velut (recte) O h, vultu cett.

Aliis locis aperta scribarum opera facile cognoscitur, quam usque ad eum qui D exaravit navabant, ut, nisi certam emendationem, tamen e corrupta lectione vocem aut lectionem latine sonantem efficerent:

21,6 experibus al. — bis (experiris recte) G; experibis O Lal Vat. a., experibus B D. — 64,28 neptine al. nectine G; neptine B Lal Vat., nectine O A C L; neptunne D a. m. pr. neptunnine corr. D. — 65,54 elocridicos O G B, eloctidicos Vat. Lal, claridos a c., daridos D. — 77,10 (recte: fama loquetur anus: Calpurnius ed. 1481) famuloque tanus [h. e: fama (u = a) loquet' anus] O Lal Vat., famulo que tanus B, famuloque tenus G, famulosque tenus D. — 68°59 (recte sepultum vulgo). sepulcrum Vat. marg. al sepultum. sepulchrum D a c.

Proinde hujus studii causa codices initio saeculi XV scripti, etiamsi interdum lectionem propriam illisque similem praebent quae paullo ante in G cognitae sunt hoc loco in G nec margini additae nec inter lineas positae, non illam habent auctoritatem quae propter singulares virtutes tribuenda est Oxoniensi, velut si 64,139 etiamsi solus servavit blanda. Sed interpolationes emendationes illae demum ab altero saeculi XV dimidio iudicandae sunt, ex quo tempore ad aures virorum doctorum nuntius artis modo inventae libros typis exscribendi perveniebat iique integris manuscriptis non exstructi ex suis ingeniis editiones quam maxime suppletas curare incipiebant; prioris saeculi dimidii correcturas conata tantum virorum minus doctorum poëtae emendandi existimo esse ut ipsi cum intellegerent. Ita igitur hos locos judicari volo:

64,204 invito plerique, invicto B, in voto D. — 64,106 cortice OG, copore Vat., corpore BD. — 64,369 subcumbens AVat., subcumbens G, percumbens a, procurrens D. — 68b,36 pacificasset BG Lal Vat., conciliasset Da marg. Vic. — 68b,62 deos Da, focos cett. — 83,6 invita D, irata cett. — 67,29 narras plerique, narrem D, nostram a. — 2,5 desiderio meo plerique, — mei D. — 12,14 sethaba G Lal saetata O, sectaba a, thessala D. — 55,7 prehendi plerique, prendi (recte) O, perdidi D. — 64,11 imbuit plerique, rudiit D. — 104,2 nobis D, mihi cett. — 112,1 homo GO, homoque Lal Vat., homo sed Ba. m. sec. D, homo est: h a d. — 36,12 adalium al ydalium G, adalium O, id alium B Lal D. 36,12 utriosque al uriosque G, uriosque B Lal O, utriosque D, virosque Vat. — 44,8 mens vertur GO Lal, mens vetur Vat., mens veretur a h, mens virtus D. — 65,14 Bavilla O, Bavilas Vat., Baiulas G, Davilas B Lal, Daumas a, Daunias D (Bavlas, Davlas = Daulias). — 64,36 nicenis O G, micenis D, nitenis B Lal, nitens Vat. — 65,16 acciade G, actiade O, bactiade B Lal, battiade (recte: Battiadae) Vat., ab acciade a, ab attiade D (carmina Battiadae). — 64,183 lentos O h marg. L., ventos B L Lal Vat. a, unctos D. — 66,79 iunxit G Vat. vinxit O B Lal, vixit H La², vicit D.

II. De titulis carminum.

Alteram quoque hujus capitis partem, quae ad titulos pertinct, viri illi fere omnes qui in studio Catulli manuscriptorum sunt versati explicare studuerunt.

Lachmannus igitur quamquam ipse titulos non respexit tamen editione Catulli rem ipsam in controversiam adduxit. Carmina enim codicum nostrorum 87. 75 inde a Scaligero unius partes esse critici praestantiores omnes opinati sunt. Sin etiamtum Silligius neminem unquam quomodo carmen unum in duo diremptum et pars altera a priore intervallo ita longo sejuncta esset satis demonstraturum putavit, de hac ipsa diremptione Lachmannus exponere conatus est quot versus singulae codicis Veronensis paginae habuerint; suspicatus est tricenos.

At re incepta viri praeter Hauptium 84) docti omnes opinionem Lachmanni non secuti sunt, sed apud plerosque imprimis de titulis praetermissis is offendit. Illorum qui primi descriptionem paginarum Lachmanni ut falsam refellere conati sunt sententias Ellisius pagg. XXII et XXIII. commemorat. Aliam ac Lachmannum sententiam Bergkium protulisse quam Boehmius et Westphalius amplexi essent, sed utrumque ex alia parte mutatam. Omnes enim carminum 74 — 88 illum facere ordinem: 74. 80 - 87. 75 - 79. 88, ut paginae, ubi scripti fuissent cc. 80 - 87, errore quodam transpositae essent. Utrumque titulos addidisse, etiam ubi jam non reperirentur, quo totus versuum numerus ex 98 fieret 110. Sed Bergkium incertum relinquere paginae vicenos senos an vicenos septenos versus habuissent, cum tituli in imis paginis facile potuissent excidere. Westphalium titulos ibi nusquam numerare. — Sed, id quod idem est, Westphalius spatia carminum numerat; nam dicit pg. 21, titulos in codicibus melioribus non interpolatis non inveniri; in antiquissimo Sangermanensi tantum carminibus Io et LXVIIIo eos praescriptos esse, et ut maxime quisque codex esset interpolatus ita frequentissimos ejus esse titulos. Attamen illud ex plerisque manuscriptis colligi posse, antiquissimum illum quidem codicem nec titulos et inter carmina singulorum versuum spatia habuisse exceptis carminibus 2,3. — 43,44. — 54⁶,55. -55,66.

At Ellisio⁸⁵) ita nec ostenditur quomodo 84,3.4: "Et tum mirifice..... quantum poterat" ex loco suo moti "nunc post 84,10 stent in codicibus", nec quomodo versus: "Sed nunc id doleo fama loquetur anus" in locum alienum post 78,6 inlati sint, nec quomodo 95,4 exciderit; et ut tituli in ima pagina casu nonnunquam omissi sint, consulto eos ibi semper praetermissos esse credere non potest. Is igitur Froehnero assensus est existimanti versus tricenos binos in singulis Archetypi paginis fuisse eosque scriptos in duabus columnis versuum senum denum versibusque titulos adnumerandos esse. Proinde illam quam Schwabius habet de titulis sententiam ⁹⁶) (scribam Veronensis carmina inter se in Archetypo arte cohaerentia interstitiis quantum potuisset separasse et titulos ut fuisset captus ejus praeposuisse. In libro V autem eosdem fuisse quos in libris sinceris hodie nos haberemus titulos, ex eorundem in libris sinceris similitudine atque aequabili-

⁸⁴⁾ opusc. vol. I. pg. 27.

⁸⁵⁾ pg. XXIV.

⁸⁶⁾ pg. XIX.

tate certo colligendum esse) ut sequatur tantum abest ut demonstrare studeat atque elaboret (pg. XXXIII) sermonem eos prae se ferre non impurum nec illiteratum, sed qualis soleat esse scholiastarum. Contra Schwabium secutus est L. Muellerus. Is enim postquam de descriptione paginarum Lachmanniana disseruit, ita pergit (pg. VII sq.): "Neque vero quicquam valet quod fuit qui miraretur Lachmannum nullum titulis carminum in versuum computatione reliquisse locum: nam potuere additi esse illi margini, ut saepe in vetustis libris factum, nisi potius Schwabio ducerem accedendum qui eos a librario demum codicis Veronensis putat adjectos. Sunt autem, ut obiter hoc moneam, inscriptiones istae plane tales quales nuper in praef. Hor. pg. 10 descripsi, hoc est ex primis potissimum carminum versiculis ineptissime conflatae, cujus rei exempla videre est apud Schwabium pg. XX."

Etiam Baehrensius et Pleitnerus de titulis disceptarunt. Hic ea est sententia ut existimet⁸⁷), titulos, nisi jam margini codicis N (Veronam reportati) additi sint, in O demum atque in hoc codice tantum primis triginta quinque carminibus vel adscriptos vel praescriptos esse; nam inde a carmine XXXVI in libro I) et inscriptiones miniatas, quas prima manus pinxisset, et numeros carminum singulorum ab eadem adscriptos desinere. Ergo ad hanc quoque rem judicandam codice suo Datano usus est. Aliter Baehrensius, qui 88) titulos postquam scriptus esset liber V co inlatos esse suspicatur; eosque prius in V defuisse ca re demonstrare vult quod O cos non habet, cujus libri scriptor illa de causa eos non adscripsisse suspicatur, quia primam tantum Veronensis manum reddere voluisset, a quo proinde tituli profecti esse non Quae res admodum eum fefellit. Huic quaestioni collatio codicis Oxoniensis, quam Schulzius instituit, quam plurimum profuit. Ille enim qui codicem transcripsit summam operam atque curam in fidam Veronensis exarationem contulit. Ea de causa pro magnis litteris initialibus quas postea in initiis carminum vario colore pingere volebat, minusculas, ea de causa ubi versus aut exciderat aut falso loco contextui insertus erat, signum + margini apposuit ut postca suo loco cum adscriberet: hujus primi consilii aut oblitus aut — id quod verisimilius est — perficiendi nullam nactus est opportunitatem; perfecit ad 2,1. 68,1. 69,1. Ea igitur ipsa de causa et praeterca ne titulos postea scribere neglegeret, praeter litteras minusculas, ut primos carminum versus facilius cognosceret, non raro ubi carmina incipiebant signum ||, plerumque colore rubro, ad carmen 31 variis coloribus pictum margini addidit. Quae igitur ratio intercedit inter signa Oxoniensis et titulos Germanensis? Quacum quaestione simul altera illa conectenda est, quibus locis ambo codices intervalla communia exhibeant, omnibus necne. Cum revera illa ratio plane certa sit, codem modo quo in codicibus O et G etiam in V. aut sejuncta aut conjuncta carmina scripta fuisse censeo. Intervallum ex communi illorum consensu in Veronensi fuit inter carmina 1,2, 3,4, 4,5, 6,7, 7,8, 8,9. 12,13. 13,14. 17,21. 48, 49, 50, 51, 52. 55,56. 60,61. (O intervallum quinque versuum habet). 61,62. 63,64. 67,68 a. 68 b,69. 71,72. 76,77. 79,80. 88,89; — cohaeserunt haec: 2 a, 2 b, 3. — 9, 10, 11. — 15, 16, 17. 21, 22, 23, 24, 25, 26, 27, 28, 29, 30, 31, 32, 33, 34, 35, 36, 37, 38, 39, 40, 41, 42, 43, 44, 45, 46, 47, 48. -52, 53, 54, 55. -56, 57, 58, 59, 60. -65, $66, 67. - 68^{\circ}, 68^{\circ}. - 69, 70, 71. - 72, 73, 74, 75, 76. - 77, 78, 79. - 80, 81, 82, 83,$

⁸⁷⁾ l. l. pg. 97.

⁸⁸⁾ l. l. pg. XXXII.

84, 85, 86, 87, 88. — 89, 90, 91, 92, 93, 94, 95, 96, 97, 98, 99, 100, 101, 102, 103, 104, 105, 106, 107, 108, 109, 110, 111, 112, 113, 114, 115, 116.

Intervallum unius versus V habuit quoque inter carmina 11,12; nam in eo sine dubitatione duo ultimi versus carminis undecimi in unum conscripti erant sicut in O sunt. Baehrensius varias lectiones ad v. ejusdem 23um ita adnotavit: "postquam Tactus aratro est": O unico versu. in G post "postquam" rasura est, || v. 24 om. O. — "Tactus aratro est. Asinium" G ita ut "actus aratro est" a. corr. sit. habuerat igitur G primitus verba "Tactus aratro est" ut O in fine v. 23 et in interstitio inscripserat: "Ad Asinium."

Itaque cum contra hanc eximiam amborum codicum acquabilitatem bis bina carmina in Sangermanensi disjuncta inveniantur (5,6. — 62,63), quae in Oxoniensi cohaerent, manifestum est scribam illius ex suo ingenio ca disjunxisse. Intervalla enim praecipue inter prima viginti carmina relicta sunt et fere illic relicta videntur, ubi si non metra, attamen personae mutantur. Fortasse librarius Archetypi his ipsis de causis carmina omnia sejungere statuerat nec vero ad finem sibi propositum pervenire potuit. Iisdem causis ac rationibus permotus illa quae commemoravi carmina quattuor scriba quoque Sangermanensis separavit.

Qua re quoad fieri potest explanata ad quaestionem redeo quae est de titulis. Qui mea quidem sententia in spatiis Veronensis non scripti, sed, si omnino infuerunt, margini additi fuerunt; in spatiis primus scriptor Sangermanensis posuit. Ad quam sententiam inscriptione carminis illius perductus sum, quam Baehrensius 89) in suum auxilium vocavit ut probaret librarium codicis O ea de causa titulos margini non apposuisse quod primam tantum Veronensis manum reddere voluisset. Docet enim illam sententiam eo corroborari quod, cum Thuanaeus codex (T. cf. infra pg. 35) carmini 62 hunc praefigeret titulum "Epithalamium", O, qui hoc unico loco tale aliquid exhiberet, in interstitio inter cc. 61 et 62 facto hoc haberet: "Explicit epithalamium", quod si olim in V vel in communi hujus et Thuanaei Archetypo ita fuisset scriptum: "Explicit. Epithalamium" optime cum Thuanaei inscriptione congrueret; contra cum G inscriberet "hexametrum carmen nuptiale" grammatici alicujus ingeniolum agnoscendum esse. ingeniolum grammatici alicujus agnosco, sed quod in alia quam Baehrensius voluit re perspiciatur. Primum in O "epithalamium" non ad carmen 62 referendum est; non enim plus hic vocabula "explicit epithalamium" sejungi possunt quam in subscriptione Sangermanensis: "Explicit Catulli Veronensis libellus." Sed in ea re ingeniolum grammatici cognoscitur quod, quem titulum liber O carmini postpositum habet cujusque aptam partem librarius Thuanaci suo carmini praescripsit, eum ille qui librum G exaravit carmini 61 praefixit. Sin vero nimis dubium videtur num inter carmina 60 et 61 inscriptio illi similis defuerit, quoniam in O post carmen 60 m spatium quinque linearum scilicet in fine paginae relictum sit, ergo scriba codicis fortasse postea titulum inserere voluerit, illud saltem, eum qui Sangermanensem exaravit verba pristini tituli immutasse et amplificasse, negari non potest; nam in T legitur: "Epithalamium", in O carmen 61 subsequitur: "Explicit epithalamium", in G ei praescriptum est: "Epithalamius Junii et Mallii." Proinde e subscriptione carminis scriptor Sangermanensis titulum suum repetiit, cum ad versum primum

⁸⁹⁾ l. l. pg. XXXIII.

margini non adscriptus esset; neque enim librarius Oxoniensis usus est siglo || ; contra ille intercarmina 61 et 62, in quo quidem spatio "epithalamium" legendum est, sed ad prius carmen referendum erat, titulum scripsit illum, quem in Veronensi juxta primum carminis 62 versum invenit; nam hoc ipso loco in O notum illud siglum || deprehenditur.

Ut jam propius ad titulorum Sangermanensis et siglorum Oxoniensis rationem accedam, primo loco mihi quidem certum ac manifestum est titulos carminum quae c. 64 sequuntur patri codicum illorum, Veronensi, prope omnes defuisse. Sangermanensis enim eos illis tantum locis exhibet quibus interstitia Veronensi supra statui (inter 64, 65. — 67, 68. — 68^b, 69. — 71,72. — 76,77. — 79,80. — 88,89.). Ad duo praeterea carmina adscripti inveniuntur, ad 100 et 101. Ad quae omnia carmina etiam in Veronensi additos eos fuisse ut credam eo perducor quod in hac quoque carminum parte semel titulus falso marginis loco reperitur, quattuor versibus ante initium carminis ad quod pertinet, juxta versum primum carminis 92; quem, si quis librarius ex suo ingenio affinxisset, certe suo loco adscripsisset. Sed maximo documento, secundae carminum parti in Veronensi inscriptiones saepe defuisse, illud est quod scriptor Sangermanensis ad carmina 67 et 105 signo tantum usus est a, quo lector admoneatur ut a versibus, quibus additum est, novuum carmen legere incipiat. — In Oxoniensi inde a carmine 65 a signum notum jam ne semel quidem reperitur.

Atque etiam si priorem carminum partem, i. c. carmina prima sexaginta quattuor perlustramus, nequaquam omnia, quae quidem in Veronensi interstitiis a praecedentibus separata fuerunt, in O siglum illud juxta primum versum suum exhibent, sed ex duodeviginti haec tantum septem: 21. 49. 50. 51. 52. 56. 64. Ad singula reliquorum carminum parvorum, quae in V spatio versus unius a praecedentibus sejuncta fuerunt, ex primis eorum versibus titulos effingere librario, qualis fuit Sangermanensis, non plane inerudito non difficile esse poterat. Ex contrario homo idem non satis doctus erat, ut ex suo ipsius intellectu solo initia ceterorum carminum reperiret, ubi arte cohaerebant; quare titulos illic tantum iis adscripsit, ubi scriba Oxoniensis signum suum adhibuit, ut jam non anquireret num hoc ipso loco tituli recte adjecti essent; inde vero certo colligendum est his ipsis locis omnibus Veronensem quoque titulos habuisse. Proinde quia ad haec carmina, quibus intervalla desunt, nec O signa neque G titulos exhibet, ne V quidem exhibuit: 10. 16. 24. 33. 39. 41. 42. 43. 44. 45. 46. 47. 48. 53. 54. 55. 57. 58. 60.; contra ad haec habet O signa, G titulos, intervallis non relictis: 11. 22. 23. 25. 26. 27. 28. 29. 30. 31. 32. 34. 35. 37. 40. 59., quae carmina omnia hoc modo recte sejunguntur; sed invenitur quoque in hoc codice titulus in illo siglum proximi carminis alicui ultimorum versuum carminis praecedentis appositum (53,5. 54,6); immo vero juxta versum septimum decimum carminis 37 ut in O siglum ita in G titulus "Ad Egnatium" deprehenditur, qui demum carminis undequadragesimi est; ad quem locum eo pervenisse videtur, quod versus incipit a pronomine "tu", ad quod "Egnati" versus 19ⁱ ejusdem carminis spectat. Horum carminum (54. 55. 39) initia ergo jam in Veronensi perperam significata erant.

Quodsi is, qui librum O exaravit, semel signo suo non usus est, cum in G titulus margini appositus sit, id non mirum est; nam et titulus et primus carminis, sc. 36¹, versus jam in Veronensi nimis corrupti fuerunt. Magis mirum est quod, cum O ad versus carminum 17 et 38 primos et

ad versum undecimum carminis 2ⁱ signa exhibeat, in G tituli praetermissi sunt. Illud quoque proprium Sangermanensis supra cognovimus, quod duobus locis primus intervalla habet, inter carmina 5,6 et 62,63. Ad quorum alterum quodque titulum in Veronensi margini adscriptum fuisse liber O docet; quare scriptor Sangermanensis ex consuetudine sua inde eos in interstitiis posuit.

Proinde his quoque duabus quaestionibus in libro G ingeniolum grammatici cognoscimus, qui modo corrigere atque emendare volebat modo neglegens erat; attamen illud ex iis consequitur, codices O et G, ubi aut interstitiis relictis aut titulis vel signis margini additis congruunt, ibi eorum librarios aut haec aut illos (id quod mihi videtur) in Veronensi repperisse; elucet igitur in hoc codice ex interstitiis inscriptionibusque quae codices ς exhibent longe plurima nondum infuisse; elucet illud denique admodum esse verisimile eum qui Sangermanensem exaraverit alios titulos immutasse alios ipsum effinxisse.

Caput tertium.

Virorum doctorum conjecturae quae ad historiam scripturam circuitum codicum quam O et G vetustiorum pertinent recensentur.

Ex omnibus quae huc usque exposita atque explanata sunt colligi necesse est omnes libros nostros ab uno illo codice profectos esse qui quamquam anno 1375 Veronae extans non ita multo post illum annum amissus est. Ex quo ipso duos codicum extantium originem ducere Schwabius ⁹⁰) opinatus est, Baehrensius sagaciter demonstravit, exemplaria O et G, quorum exarationem hic illo ipso anno factam esse arbitratus est, ego equidem Oxoniensem fortasse adeo anno 1374 scriptum esse conicio. Idem illud manuscriptum initio saeculi XIVⁱ e Gallia Veronam reportatum erat ab homine litterarum non ignaro cui Franciae nomen videtur fuisse. Illuc autem Ratherius, cum anno 968 in exilium iret, secum abstulerat. Scilicet quomodo episcopus ille codicem sibi comparaverit de ea re inter viros doctos dissensio magna est. Hauptius⁹¹) utrum ille eum Veronae invenerit an eo alicunde Italiae pervenerit in medio relinquit. Baehrensius ⁹²) in ipsa ecclesiae cathedralis Veronensis bibliotheca celeberrima ab illo eum repertum esse suspicatur; ego assentior Pleitnero ⁹⁸) qui statuit maxime esse probabile Ratherium emisse manuscriptum; neque enim verisimile est eum codicem poetae unicum potuisse Verona in Galliam secum auferre nisi jure emptionis eum possidebat. Quae res utcunque se habet, Veronensis

⁹⁰⁾ l. l. pg. XVI.

⁹¹) opusc. pg. 60.

⁹²⁾ l. l. pg. V.

⁹³⁾ Stub. S. 94.

omnium codicum nostrorum unicus fons est, et cum in exemplari O apographum ejus quam accuratissime curatum ad nos pervenerit, laborem non omnino inutilem susceperunt qui viri ex hoc proprietates illius explorare studuerunt; quoque magis ii inter se consentiunt, co verisimiliora sunt quae reppererunt. Prae ceteris autem rebus investigandum esse putaverunt prius quibus litteris scriptus fuisset Veronensis, deinde quo saeculo. Corruptelis igitur erratisque perponderatis aut exeunte nono aut ineunte decimo saeculo litteris minusculis eum esse exaratum Schwabius 94) et Baehrensius⁹⁵) existimaverunt, quos ceteri qui Catulli studio se dederunt secuti sunt, ego ipse postquam argumenta eorum accuratius examinavi adjuvare studui. Praeterea Baehrensius opinioni accessit quam jam Scaligerus habuit, scribam libri V litteris longobardicis usum esse, eidemque quae convenirent non deesse Ellisius quoque 96) non modo concessit sed etiam congessit. Sed proprietates scripturae diligentius perscrutatus cognovit quoque quae scripturae longobardicae non congruerent. Sunt praecipue litterae saepissime confusae: t, a; a, e; a, u; a, it; t, p; p, r; p, n; quae omnia suo jure scripturae merovingicae assignat. Et revera nonne probabilius est, excunte nono saeculo Veronensem scriptura tum in Gallia usitata, litteris carolingicis, scriptum esse? quibus fortasse singulae merovingicae immixtae erant; nam merovingicae scripturae antiquissima longobardica 97) simillima erat. Haec sunt quae de Veronensi cum specie quadam probabilitatis coniciuntur.

At judices nostri litterati longius progressi sunt. Schwabius Ellisius Baehrensius jam qualis fuerit Archetypus Veronensis illustrare simulque demonstrare studuerunt, non modo patrem ejus, sed etiam avum cognosci posse; hunc autem esse Archetypum. Jure nisi sunt ii omnes codice Thuanaeo, nunc inter Parisinos 8071, qui exhibet integrum carmen 62 Catullianum. Hauptius, qui cum quaestiones et observationes Catullianas scriberet codices duos optimos nostros nondum cognoverat, tamen hujus libri virtutes divinavit⁹⁸), propter mirabilem cum bonis manuscriptis consensionem professus qui respiceretur eum dignissimum esse. Accuratius de eodem codice egerunt Schwabius ⁹⁹) et Baehrensius ¹⁰⁰), quorum sententiae paucis verbis relatae hae sunt: Codicèm Thuanaeum proxime cognatum esse Vindobonensi 277, olim Sanazariano, saeculi IX, qui tamen Catulli carmen non exhiberet; illos duos libros ex manuscripto quodam Gallico florilegium variorum carminum continenti descriptum esse, quod saeculo fere octavo minusculis in Gallia compositum videretur. Verum enim vero non ex Archetypo ipso carmen Thuanaeum fluxisse Ellisius ¹⁰¹) quoque opinatur. Ut ad Veronensem revertamur, hunc quoque, id quod ex compluribus ejus corruptelis appareret, e codice litteris minusculis scripto ¹⁰²) originem duxisse,

⁹⁴⁾ l. l. pg. XVI.

⁹⁵⁾ l. l. pg. XXXI.

⁹⁶⁾ praef. pg. IV.

⁹⁷⁾ Battenbach: Anleitung zur lateinischen Paläographie. S. 10.

⁹⁸⁾ opusc. I, pg. 24.

⁹⁹⁾ praef. pg. I.

¹⁰⁰⁾ prol. pg. XLII sq.

¹⁰¹⁾ l. l. pg. XXXIII.

¹⁰²⁾ cf. Schwab. praef. pg. XVII sq. XXIII sqq.; Baehrens pg. XLII.

qui demum ex Archetypo, cujus scriptura majuscula 108) fuisset, saeculo fere octavo exaratus esset, illi statuerunt.

Baehrensius adeo e mendis libri V quae Archetypi fuerunt ea deligenda sibi proposuit; namque e nonnullis illorum aperta priscae orthographiae vestigia cognosci posse, quae propria fuisset Archetypi; omnia vero, Thuanaei et Veronensis Archetypum ex exemplari non emendato quodque in fine antiquitatis grammatici alicujus curas non expertum esset provenisse, prodere. Hunc Archetypum opponit codici cuidam Gallico ex quo varias lectiones et titulos versusque margini appositos in Veronensem adscripta esse ¹⁰⁴) suspicatur; eundem ipsum codicem Gallicum sive exeunte antiquitate sive ineunte medio aevo a grammatico quodam passim esse correctum ¹⁰⁵). Contra Archetypum nostrorum omnium manuscriptorum et codicem illum Belgicum sive Gallicum ex grammatici cujusdam recensione aevi Frontoniani fluxisse, qui conlatis illis quidem antiquis exemplaribus, summa tamen licentia neglegentiaque in instituenda nova editione versatus esset, et ut captassent grammatici tum archaismos, formas a poeta plane alienas (consonas non geminatas) restituisset. Quas priscae orthographiae formas agnovit, eas composuit pg. XLIV et XLV; alias addiderunt Rossbergius ¹⁰⁶) et Schulzius ¹⁰⁷).

Schulzius tamen imprimis sententiam, quam Baehrensius de consonis non geminatis protulit et e libro O explicasse sibi visus est, acerrime impugnavit. Omnibus enim vocibus, quarum consonae in O non geminatae sunt, compositis 108) haec conclusit: primum G fere binas consonas exhibere ubi O singulas exhiberet; quare nobis non licere conicere omnibus locis scripturam Veronensis codice O sincere servatam esse. Nam qualicunque codex O esset fide atque auctoritate, in illa tamen re eum infidum esse, vocabulis quae in O falso consonis geminatis scripta sunt compositis satis approbat atque confirmat; revera non sunt vocabula quaedam graecanica, in quibus Baehrensius velut "phasellum", "pilleatus" numerat 109), sed vere latina. Tum lectiones corrupte traditas easque non paucas affert 110), quae Oxoniensem consonas primo geminatas habuisse docent atque demonstrant. Ergo in codice O ipso vestigia cerni quibus cognosceretur consonas in V in universum nostro modo geminatas fuisse jure contendit¹¹¹). Cui viro in his quoque rebus assentior: primum codicem G in quo innumerabiles fere emendationes quae ad scribendi rationem pertinerent inessent ad orthographiam constituendam parum auctoritatis habere; deinde cum Baehrensius suspicatus esset Thuanaeum quoque saepius singulas consonas pro geminatis habuisse, velut 62,6 "tera" quod esset "terra": ex contrario V nos docere illo loco "contra" legendum esse; in v. 21 eundem codicem primum habuisse "complexua velere", sed voci "velere" alteram l superscriptam et in versu 22 a prima manu lectionem "avellere"

¹⁰⁸⁾ cf. Schwab. pg. XXVIII, Baehrens pg. XLIV.

¹⁰⁴⁾ l. l. pg. XLI.

¹⁰⁶⁾ l. l. pg. XLIV sq.

¹⁰⁶⁾ N. Jahrb. 1877. pg. 172.

¹⁰⁷⁾ Hermes pg. 57.

¹⁰⁶⁾ l. l. pg. LII sq.

¹⁰⁹⁾ l. l. pg. LIV.

¹¹⁰⁾ l. l. pg. 55.

¹¹¹⁾ l. l. pg. 56.

profectam esse; in vv. 53. 55 quidem eum habere "acoluere", sed vocalem "a" voci quae praecederet adjungendam esse: "nulli acoluere" et "multi acoluere" "nullei coluere" et "multei coluere". — Ergo conjectura Baehrensii quam de recensione grammatici cujusdam aevi Frontoniani statuit reicienda est.

Sunt vero docti viri qui non modo contextum, sed habitum quoque externum prius Veronensis deinde Archetypi describere voluerunt. Eorum quoque Lachmannus primus est et princeps. Profectus a sententia Scaligeri, carmina codicum nostrorum duo 87 et 75 partes unius esse judicantis, nisus aliis lacunis codici Veronensi paginas 76 dedit, quarum quaeque versus habuisset tricenos. Quam ipsam distributionem postquam Hauptius argumentis rationibusque affirmare studuit¹¹²), eadem quaestio multis criticis aciem ingenii sui acuendi obtulit facultatem. Sed cum omnes ad alium finem pervenerint, jam juvaret si saltem alterum utrum tantum accidisset et omnes aut a falsis argumentis profecti essent aut e rectis argumentis falsas conclusiones deduxissent. Nec tamen aut hoc aut illud, sed utrumque iis accidit. Antiquiores paginarum descriptiones accuratius recensuerunt Schwabius¹¹³) et Ellisius¹¹⁴). Post hos duos viros Muellerus¹¹⁵) de eadem re pauca dixit: "Saeculo nono videtur extitisse in Gallia codex quidam carminum Catulli scriptura Longobardica ut puto, satis quidem ille mendosus ac lacer. Et hunc potius quam exemplar Veronense paginarum distributione ea quam Lachmannus repraesentavit in editione, modo verum sit ejus inventum, rectissime monuit Schwabius pg. XXXIX." Sagacissime autem Pleitnerus 16) omnibus auxiliis quae ab iis qui antea eandem materiam tractaverant inventa erant abusus est. Quae qualiaque reppererit breviter illustrabo.

Quaestionem num carmina a Catullo edita omnia nostris manuscriptis servata sint neque ordo eorum a poëta ipso institutus mutatus sit, e nostris libris aperte planeque explicari non posse recte docet. Proinde ratione aliqua viaque proprietates codicis cujusdam vetusti reperiendas esse, qui carmina integra recteque cohaerentia complexus esset. Quod ita tantum fieri posse ut e vestigiis aut perspicuis et ab omnibus visis aut nondum perspectis paginatio (qua voce utitur) illius codicis constitueretur, a quo, postquam firmum totius argumentationis fundamentum positum esset, proficiscendum illustrandumque esset, quas ille cum nostris manuscriptis lacunas communes, quas non habuisset; ab illo autem codicem jam etiam antiquiorem recognoscendum esse etc.

Qualis autem novissimus codex amissus fuerit, id facilius intellectum iri, si carmina 87 et 75 in nostris manuscriptis separata, quippe quae ex consensu virorum doctorum omnium essent unius partes, aliquo modo denuo conjungi atque conecti possent. Illum codicem, quippe qui medius inter antiquiores et recentiores esset, littera M signavit. Eidem centum paginas fuisse, quarum quaeque vicenos ternos versus comprehendisset. Quod ut demonstraret, versum 10 carminis 2 paginae imum, tres ejusdem versus 11—13 margini adscriptos, titulum totius libri

¹¹²⁾ opusc. I, pg. 57.

¹¹³⁾ l. l. pg. XXIX.

¹¹⁴⁾ l. l. pg. XXI sq.

¹¹⁵⁾ l. l. pg. VII.

¹¹⁶⁾ cf. Stub. pg. 97-100.

primo carmini non praescriptum fuisse conjecit; 57,12 paginam 33 finivisse; a versibus 64,55 et 106, 64, 386^b, 67, 21 (languidior) paginas 41. 43. 72. 79. scribi coeptas esse; 74,6 ultimum versum paginae 88 et quaternionis quam dicit ponendum esse propter turbatum carminum quae subsequerentur ordinem; carmina 75 et 87 in unum conectenda, 116 alicubi ante 88 inserendum (nam in hoc carmine et in sequentibus minas in 116 jactatas effici); denique vv. 9 et 10 carminis 95 toti collectioni finem fecisse. Quos locos imprimis in judicandis versibus plurimum valere, quos pro paginatione inter binos alios versus in M aut extitisse aut jam praetermissos fuisse constaret. Inde autem intellegi illum codicem etiam multo integriorem fuisse quam quos nos haberemus. Nam praeter paginam 34 totam (inter carminis 51 versus 12. 13), ergo praeter versus 23 unius paginae in eo infuisse 61,90, 106, 107, 109, 140; 62,14; 64, 354 b 362 b; 68,47. 141 b. c.; 95,4; ad summam igitur versibus 35 nostros eum codices superasse. Contra cum nostris eum has quae omnibus probarentur lacunas communes habuisse: 34, 3, 51, 8, 62, 32 42. 64,23 b 92,34; quas ex suo ingenio his auxit: singulos putat versus excidisse post 16,6 et 31,13; duos in initio fragmenti quod in codicibus nostris carmen 58 subsequeretur, complures post 62,66 et ante 78^b, quod fragmentum carmini 78 conecti soleret. — 65,9—15 falso loco M habuisse; sed his versibus exceptis genuinum carminum ordinem in M servatum fuisse; paginae 33 imum versum fuisse 51,12, pg. 34 praetermissam fuisse, pg. 35 initium sumpsisse ab ejusdem carminis v. 13 et continuisse 51,13-16. 52. 53. 54, (duos vv. ,hoc jucunde ex quo..., qui in nostris codicibus sequerentur, codici M defuisse), 56,1-3. pg. 36: 56,4-7, 57, 58°; a fragmento 58° vv. 1-4. pg. 37: 58°, 5-10. 55,1-17. etc. Atque adeo in eodem ordine librum N, in quem primum M transcriptus esset, carmina habuisse, ita ut a librario libri O primo transposita essent. At summa affectus sum admiratione postquam cognovi qua ratione inde a carmine 74,6 cetera locis suis mota esse opinetur. Ita enim ea ab hoc subsecuta esse docet: pg. 89: 80 — 83,5. pg. 90: 83,6 — 87,4 (vers. 3. 4 carminis 84 in contextu omissos margini additos fuisse). pg. 91: 75-76,19. pg. 92: 76,20-26. 78 sex et 78 quattuor versus complectens. pg. 93: 79. 96 — 98,1. pg. 94: 98,2 — 100,2. pg. 95: 100,3 — 103,3. pg. 96: 103,4 — 108,6. pg. 97: 109—113,3. pg. 98: 113,4—116,8. pg. 99: 88—91,3. pg. 100: 91,4—95.

Ergo carmen manuscriptorum nostrorum 95 ultimum omnium esse docet, et ut libellum primo carmine Cornelio Nepoti, altero (II apud Baehrensium, Ib apud Schwabium) lectoribus poeta dedicasset, ita vv. 9. 10 huic carmini 95 ea mente Catullum addidisse Pleitnerus suspicatur, ut proprium carmen essent iisque editionem quam ipse vivus instituisset apte et initio accommodate finiret. Hic unus locus est, quem omisi, cum locos a Pleitnero e codice D emendatos supra tractabam, sed enim consilio huc usque reservavi. Versus nonus codicibus qui exstant ita traditur, ut post "monumenta" spatium relictum sit in ABCGLal O, laboris Vat. D a c d. Vic. ed. pr. Parth. exhibeant. Ceterae quibus viri docti eum supplere voluerunt conjecturae sunt: "poeta" Bapt. Guarinus; "sodalis" Ald. I. Weichert. Fröhlich. Merkel ad Ibim p. 366. Schwab., "Philetae" Bergk. Heyse; "Phanoclis" Rossbach (ed. II.); Baehrensius versui inseruit "Cinnae" et nuperrime Munro "Phalaeci", Schulzius ¹⁷) denuo "sodalis" defendit. Pleitnerus igitur,

^{117) 3}fchr. f. G. 28. 1877. S. 690-708; Anzeige bes Catull-Commentars v. R. Elis.

postquam reliquos carminis versus mirum in modum immutavit, extremos versus, ut Fröhlichius, a ceteris sejunxit et carmen integrum totiusque editionis ultimum esse judicavit. 118) Sed priore loco vocem "sint" in "sunt" immutat, quae immutatio quamquam non est violenta tamen dubitationem affert. Deinde vero sententiam suam lectione e codice Datano repetita affirmat; lectio autem Datani primum in Vaticano, deinde in libris a et Vicetino invenitur, tertio ergo demum loco in D. Atqui recensentibus lectiones Vaticani a libris nostris optimis discedentes vix dubium esse poterit quin librarius ejus, quotiescunque cum Bononiensi et Laurentiano primo non eandem habet unamque lectionem, magna sollertia suam delegerit, ergo arte corrigendi eruditior fuerit. Hae praeterea inter se conferantur lectiones: 12,14 sethaba G La¹, sectaba a, sactaba O, al uriosque

thessala Vat. D., 36,12 utriosque G uriosque B La¹ O a, utriosque D virosque Vat.; 44,8: mens vertur B, mens vertur Vat., mens veretur a, mens virtus D; 64,36 (moenia: recta lectio) nicenis O G, micenis D nitenis B La¹, nitens Vat. Quis est qui inde laborem eorum qui codices recentissimos exararunt corrigendi et emendandi non cognoscat? Proinde lectio quoque illa Datani e Vaticano repetita ex interpolatis hujus libri est et conjectura sicut lectiones quas modo laudavi ceterae.

Ab hoc igitur codice M longius regrediens Pleitnerus patrem ejus L paginas 59 habuisse statuit, quarum ultima sedecim, ceterae versus quadragenos exhibuissent, prima praeterea titulum trium linearum. In eodem adnumerandos esse versum tertium carminis 34, versus octo ante fragmentum 78^b, versum carminis 51 octavum; eundem etiam fortasse jam habuisse vv. 3. 4 carminis 92 (nos pg. 11 explicavimus eos V exhibuisse; proinde etiam in codice Pleitneri N infuerunt). Avum K tricenos versus in paginis 78 scriptos habuisse praeter paginam ultimam in qua sedecim fuissent. In eodem versum 62,58^c primum excidisse, denique proavum I, in quo fortasse praeterea servati fuissent 64,23^b· 16,6^b· 31,13^b·, duos versus in initio fragmenti 58^a, undenos versus post vv. 32 et 66 carminis 62, in paginis undetricenorum et Archetypum H vicenorum quinorum conscriptos fuisse. Et tamen ipse confitetur in his codicibus versui 62,42 amisso locum inveniri nullum aut hunc potius quam 62,58^c in libro K infuisse.

Jam cum Ellisius non minore jure statuendum esse 34,3 in V quam Pleitnerus ne in M quidem suo codice fuisse putaverit, non minore jure (si cui jus concedatur) post 64,355 versum unum excidisse quam Pleitnerus post 16,6: quis est quin in perlegendis horum et ceterorum virorum explicationibus in eam perducatur sententiam ut profiteatur eos lacunis codicum perverse abusos esse ad conjecturas suas approbandas? Verum certumque esse supremos imosque paginarum versus facillime prius corruptos esse, deinde excidisse non negari potest; sed in ea re omnes critici peccaverunt quod ut suas paginationes aliis approbarent alias effinxerunt lacunas quibus locis iis non opus est. Ita ratio quoque ac via, qua quomodo versus quos in libro M fuisse arbitratur,

¹¹⁸⁹⁾ St. S. 33: "Das letzte Disticton bilbet nach ber ursprünglichen Anordnung bieser nahezu vollständig auf uns gekommenen Liedersammlung das Schlußepigramm, als welches es die Aenderung von sint in sunt und die Lesart des Codex Datanus labori ersordert, oder vielmehr durch letztere als solches sich herausstellt; aber auch durch die über die ganze Samm-lung sich erstredende Paginirung bestätigt wird."

e codicibus ab illo derivatis paullatim exciderint explicare tentavit ¹¹⁹) ne ignaro quidem rei criticae homini recta videri potest. Apographo enim ejus, codice N, praeter paginam 34 libri illius vv. 61,90. 107. 109. 140. 62,14. 68,47. 141 b. c.; ante 64,128 tres versus, fortasse etiam ejusdem carminis versus 118 et 120 amissos, contra in eodem primum 64,386 et 84,3. 4 a margine codicis M falso ad finem carminis scriptos esse. Nec minus neglegentem fuisse eum qui ex codice N librum O exarasset; nam illum carmina 55—59 in illum ordinem trajecisse in quo nostri codices exhiberent; illum carminis 61 versuum 61—75 et 51—61 ordinem invertisse etc. (cf. Stub. pg. 80): atque hic codex O ei communis omnium quae extant manuscriptorum fons atque idem quod nobis Veronensis valere videtur. (cf. quae exposui pg. 8).

Haec hactenus de ratione critica ad hunc diem in emendando Catullo adhibita. Nihil restat nisi ut illustretur quid Ellisius quaestione editioni addita, quae est de aequabili partitione carminum, Catullo profuerit. Sed, ut paucis dicam, — nam pluribus non licet —, nihil fere profuit.

Gehrmann.

¹¹⁹⁾ Stud. S. 85: "Bon M stammt zunächst Coder N ab, der mit Ausnahme weniger auf einander folgender Seiten (sunt pp. 28—32, quarum unam triginta, ceteras undetricenos versus habuisse putat) sonst durchgängig 31 Zeilen hatte. Bei der Fertigung dieser Handschrift wurde allem Anscheine nach leider mit größer Eissertigkeit versahren, denn in dieser Handsschrift erlitt der Text eine größere Einduße als in allen früheren zusammengenommen. Es kann nicht einmal eine nur obersstächliche Collationirung nach Beendigung der Abschrift stattgefunden haben, sonst hätte das Uebergehen einer Seite von M nicht unbemerkt bleiben können".

Schulnachrichten.

I. Lehrplan.

Der Lehrplan ist im Wesentlichen derselbe geblieben, wie der im vorjährigen Programm mitgetheilte. Die Bertheilung der Lehrstunden unter die Lehrer gibt die Tabelle auf S. 42. — Bom Beginne des Schuljahres bis zum 1. November ertheilte an Stelle des beurlaubten Herrn Kandidaten Keßler den evangelischen Religionsunterricht Herr Prediger Kunte, den französischen Unterricht in V und III B, sowie 2 St. Latein (Ovid) in III B Herr Kandidat Lehmann; ebenderselbe ertheilte von Neujahr bis gegen Ostern in je zwei wöchentlichen Stunden den lateinischen Unterricht (Dichterlettüre) in III A, II B und II A. — Bom 1. April bis zum 20. Juni übernahm den französischen Unterricht in V der Direktor, in III B Herr G.-L. Redner.

Gelesen wurde in

Prima: Deutsch: Auswahl aus Lessing's Hamburger Dramaturgie; Schiller's Don Carlos und Goethe's Egmont. — Latein: Cic. Tusc. V, Tac. ann. I, Cic. de orat. I, Plin. Epist.; Hor. Carm. lib. III, IV, nebst ausgewählten Epoden, Satiren und Episteln. — Griechisch: Plat. Apolog. und Crito, Thucyd. (Auswahl aus B. I und II), Xenoph. Cyrop., Hom. II. VIII — XV, XXI — XXIV. — Französisch: Montesquieu, Considérations; Racine, Athalie.

Ober-Secunda: Deutsch: Boetische (vorzugsweise lyrische umd didattische) umd prosaische Mustersstücke aus Dencks' Lesebuch; Schiller's Wallenstein umd Maria Stuart, Herber's Cid. — Latein: Cic. de imp. Pomp., Liv. II, Cic. de amicit., Sallust. bell. Jug.; Verg. Aen. VII, VIII umd einzelne Etlogen. — Griechisch: Herodot. (Auswahl aus B. IV u. V), Xenoph. Memorab. (mit Auswahl); Hom. Od. XII—XVII, XVIII—XX. — Französsisch: Voltaire, Charles XII.

Unter-Secunda: Deutsch: Poetische (vorzugsweise epische) und prosaische Musterstüde aus Dencks' Lesebuch; Schiller's Tell und Lessing's Minna von Barnhelm. — Latein: Cic. pro rege Deiot., pro Ligar., in Catil. I, de senect., Liv. I, Caes. de bell. civ.; Verg. Aen. I, II und Georg. IV. — Griechisch: Xenoph. Anab. IV, V, Arrian. I; Hom. Od. II—VI, X, XI. — Französisch: Florian, Guillaume Tell.

Ober-Tertia: Latein: Caes. bell. gall. IV—VII, Ovid. Met. Ausw. nach Nabermann. — Griechisch: Xenoph. Anab. I (cap. 9 bis zu Ende), III und IV, Hom. Od. I u. II. — Französisch: Michaud, Hist. de la première croisade.

Unter-Tertia: Latein: Caes. bell. gall. I — III, Ovid. Met. Ausw. nach Nadermann. — Griechisch: Facobs' Lesebuch, Xenoph. Anab. I, cap. 1—8. — Französisch: Fénelon, Avent. de Télémaque.

Lehrer.	I	II A	II B	III A	III B	IV	v	VI	VII	Babl ber
Dr. Meinert, Direktor, Ord. v. I.	Lat. 8 Franz. 2		:							10
Prof. Tiety.	Math. 4 Phys. 2	Math. 4 Phys. 1	Math. 4 Phys. 1		Math. 3			<u>;</u>		19
Prof. Rawczyństi.	Gesch. u. Geogr. 3.	Gesch. u. Geogr. 3		Gesch. u. Geogr. 4	Gesch. u. Geogr. 3	Lat. 2 Deutsch 2 Gesch. u. Geogr. 3	; 			20
Obers. Dr. Brill, Ord. v. II A.	Griech. 6	Lat. 10 Deutsch 2	Griech. 2							20
Oberl. Lindenblatt, Ord. v. III B.			Griech. 4	Griech. 6	Lat. 8 Deutsch 2		1			20
GymnL. Rowad, Ord. v. II B.		Griech. 6 Franz. 2	Lat. 10 Franz. 2				b t s	; ;		20
ShmuL. Meh, Ord. v. IV.				Math. 3	Naturl. 2	Lat. 8 Math. 3	Naturl. 2	Naturl. 2		20
Gymn.:L. Reduer, Ord. v. V.	Deutsch 3		Gefch. u. Geogr. 3				Lat. 9 Deutsch 3 Geogr. 2			20
GymnL. Matern, tath. Religionslehrer.	Relig. 2 Hebr. 2	Relig. 2 Hebr. 2		Relig. 2		Relig. 2	Relig. 3	Relig. 3		18
Ghmn.=L. Dr. Haue, Ord. v. III A.			Deutsch 2	Lat. 10 Franz. 3		Griech. 6				21
GhmuL. Gehrmann, Ord. v. VI.				Deutsch 2	Griech. 6	Franz. 2		Lat. 9 Deutsch 3		22
Pred. Annthe, evangel. Religionslehrer.	Relig. 2	Relig. 2		Relig. 2		Relig. 2	Relig. 3	Relig. 3		14
Probefandidat Arnszewsti.					Lat. 2 Franz. 2		Franz. 3			7
Goldhagen, techn. Lehrer.					Gefang 2	Zeichn. 2	Gefa Rechn. 4 Schreib. 2 Zeichn. 2	ng 2 Rechn. 4 Schreib. 3 Zeichn. 2	1	232
Behr, Lehrer ber Borfcule.								Geogr. 2	Deutsch 10 Rechn. 6 Geogr. 2 Schreib. 3 Gefang 1	24

¹⁾ außerdem im Winter 2 (je eine in III A u. III B), im Sommer 3 St. (je eine in II, III A u. III B) Stenographie. 2) außerdem 2 St. Chorgesang, ferner im Winter 8 St. und im Sommer 6 St. Turnen.

Digitized by Google

Aufgaben für die Abiturientenprüfungen.

Dftertermin 1879. Deutsch: Die Bebeutung Lessing's für die Entwickelung des deutschen Dramas.
— Latein: Horatianum illud "Vis consili expers mole ruit sua, vim temperatam di quoque provehunt in maius" exemplis e rerum memoria sumptis comprodetur. — Mathematif: 1. Folgende Gleichung zu lösen:

 $\frac{1}{x+2} + \frac{1}{x+3} + \frac{1}{x+4} + \frac{1}{x+6} + \frac{1}{x+7} + \frac{1}{x+8} = 0.$ 2. Auf den Schenkeln eines rechten

Wintels bewegen sich von der Spige aus zwei Punkte mit gleichförmigen Geschwindigkeiten, und der erste geht eine Sekunde früher ab als der zweite. Eine Sekunde nach Abgang des zweiten stehen die Punkte um 5 Meter von einander ab, und 3 Sekunden nach Abgang des zweiten ist ihr Abstand gleich dem periodisschen Kettenbruch $12 + \frac{1}{24 + 1}$ Wie viel Meter legt jeder der beiden Punkte in einer geschon die

Sekunde zurück? — 3. Ein Dreieck zu konstruiren und die Winkel besselben zu berechnen, wenn gegeben die Wittellinie t nach der Grundlinie, die Halbirungslinie l des Winkels an der Spike und die Differenz e der Abschnitte, welche die Höhe auf der Grundlinie macht. t=326, l=317, e=226. — 4. Wenn ein Würfel und eine Kugel gleiche Volumina haben, wie verhalten sich die Oberflächen beider Körper?

Sommertermin 1879. Deutsch: Woraus erklärt sich die große Schnsucht der Deutschen nach Italien? — Latein: De Guilielmi imperatoris augustissimi in Germanos meritis. — Mathematik: 1. Folgende Gleichung zu lösen: $\log (x^2+5)=2\log 3-2\log \frac{x}{2}$. — 2. Ueber den gleichen Seiten eines gleichschenkligen Dreiecks als Grundlinien werden gleichschenklige Dreiecke konstruirt, von welchen jedes an Inhalt gleich $\frac{1}{6}$ des ursprünglichen Dreiecks ist. Dann werden über den gleichen Seiten der neuen Dreieck als Grundlinien wiederum gleichschenklige Dreiecke konstruirt, von welchen jedes an Inhalt gleich $\frac{1}{6}$ von jedem der vorhergehenden Dreiecke ist; und so weiter die ins Unendliche. Wie groß ist die Summe der Inhalte aller gleichschenkligen Dreiecke, wenn der Inhalt des ursprünglichen Dreiecks gleich a gegeben? — 3. Sin Dreieck zu konstruiren und die Winkel desselben trigonometrisch zu berechnen, wenn gegeben die Höhe h, die Halbirungslinie 1 des Winkels an der Spize und das Rechteck ab aus den beiden Seiten. 1 = 56; 1 = 58, 68; ab = 4704. — 4. Auf dem Boden eines geraden Cylinders liegt eine Augel, deren Radius gleich dem Radius der Grundsläche des Cylinders ist. Um die Augel ist ein cylindersörmiger Draht gewunden, welcher die Augel und den Mantel des Cylinders berührt, und dessen Augel wen den Durchmesser ber Augel vom Boden des Cylinders absteht. Wie verhält sich der Querschnitt des Drahtes zur Oberssäche der Augel?

II. Statistisches.

Seit dem Wiederbeginn des Unterrichts am 9. September v. J. haben am Unterricht Theil genommen 291 Schüler (darunter am Anfange und im Laufe des Schuljahrs neu aufgenommen 58), und zwar einheimische 122, auswärtige 169, katholische 154, evangelische 121, jüdische 16. — Am Schluß der dritten

Woche des letzten Tertials (15. Mai) zählte die Anstalt 264 Schüler (139 katholische, 110 evangelische, 15 jübische, 110 einheimische, 154 auswärtige) und zwar in IA 10, IB 11, IIA 21, IIB 26, IIIA 34, III B 22, IV 48, V 36, VI 38, VII 18.

Das Zeugniß der Reife haben erhalten folgende 9 Schüler, (und zwar die beiden ersten im Oster-

Termin, die übrigen im Sommertermin):

	N a m e n.	Ron= fession.	Alter. Iahre.		Aufenthalt			
				Geburt sort.	auf bem Sym: nasium.	in Prima.	Berufsfach.	Universität.
	Bruno Erbe.	fath.	181/2		101/2	21/2	Jura.	Königsberg.
2	Julius Teschner.	fath.	211/2		51/2	21/2	Jura.	Breslau.
	Bruno Angrica.	fath.	191/2	Braunsberg.	10	2	Jura.	Leipzig.
4	Ernst Erttmann.	fath.	$18^{3}/_{4}$	Gutstadt.	4	2	Philologie.	Breslau.
5	Alois Roslowski.	fath.	181/2	Sichenau, Kr. Heilsberg.	7	2	Theologie.	Braunsberg.
6	Wilhelm Kogmann.	evang.	19	Mohrungen.	7	2	Jura.	Königsberg.
7	Hermann Lau.	evang.	218/4		1/2		unbestimmt.	3
8	Anton Werner.	fath.	21	Tolfemitt.	7	2	Theologie.	Braunsberg.
9	Paul Weftermann.	evang.	21	Seegertswalde, Ar. Wohrungen.	2	2	Philologie.	Königsberg.

Dem Abiturienten Koslowski wurde die mündliche Brüfung erlassen.

Aus den Verfügungen der Behörden von allgemeinerem Intereffe. Ш.

Kür die im Jahre 1880 zu Königsberg abzuhaltende Direktorenkonferenz der Brovinzen Oft- und Weftpreußen sind unter bem 25. Januar b. J. folgende Berathungsgegenstände festgesetzt worden:

1. Ueber Biel und Methobe bes Unterrichts in ben beschreibenben Naturwiffenschaften und in ber Physik auf den Symnasien und den Realschulen.

2. Ueber die sittliche und nationale Durchbildung der Zöglinge auf den höheren Lehranstalten, sowie über die Schulzucht und die Disciplinarmittel auf benfelben.

3. Welche Erfahrungen find bisher in Bezug auf die in beiben Provinzen gleichmäßig festgesetten

Censurprädikate gemacht worden?

4. In wie weit ist die ästhetische Bildung auf den Gymnasien und Realschulen zu berücksichtigen?

Chronif der Anstalt.

Das Schuljahr begann am 9. September v. J. Herr Kandibat Refler war vom Anfang des Schuljahrs bis zum 1. November behufs Ablegung seines Examens beurlaubt und wurde in dem evangelischen Religionsunterricht durch herrn Prediger Runge, in seinen übrigen Lehrstunden durch Herrn Kandibaten Lehmann vertreten. Am 1. April schied Herr Refler nach einjähriger Thätigkeit aus seiner Stellung am Gymnasium; an seiner Stelle übernahm Herr Brediger Kunte den evangelischen Religionsunterricht. — In der zweiten Hälfte des Juni war Herr Dr. Hane

in seiner Eigenschaft als Reserve-Offizier zu einer 12tägigen Uebung nach Danzig einberusen.

Der 5. Dezember v. J., an welchem Tage unser Kaiser und König, von den Folgen des ruchlosen Angrisses auf sein theures Leben durch Gottes Gnade wiederhergestellt, nach langer Abwesenheit in die Reichshauptstadt zurücksehrte und die Regierungsgeschäfte wieder übernahm, wurde durch eine Ansprache des Direktors und durch Bestagung des Gynnnasiums geseiert. — Am 22. März d. J. wurde der Geburtstag Sr. Majestät des Kaisers und Königs in herkömmlicher Weise durch einen seierlichen Schulast mit Gesang, Deklamation und einer Festrede begangen; die letztere hielt Herr Gynnasiallehrer Dr. Hane. — In ähnlicher Weise wurde am 11. Juni d. J. das 50 jährige Chejubiläum Ihrer Majestäten des Kaisers und der Kaiserin geseiert, bei welcher Gelegenheit der Direktor die Festrede hielt.

Herr Oberlehrer Kawczyński wurde durch Patent vom 14. Februar d. J. zum Professor ernannt. Herr Kandibat Lehmann, seit dem 1. März v. J. der Anstalt überwiesen, verließ dieselbe nach

Ablegung seines Probejahres.

Bom 1. April d. J. ab wurde der wissenschaftliche Hülfslehrer, Herr Gehrmann, als sechster ordentlicher Lehrer angestellt. (Anton Gehrmann, geboren den 14. März 1851 zu Elding, besuchte die unteren Klassen des Elbinger Gymnasiums und seit Herbst 1865 das hiesige Gymnasium, von welchem er im Sommer 1871 mit dem Zeugniß der Reise entlassen wurde, studirte seitdem die Michaelis 1875 Philologie in Königsberg, war dann dis gegen Ostern 1876 am Gymnasium zu Rössel kommissarisch beschäftigt, hierauf während eines Jahres Mitglied des pädagogischen Seminars zu Königsberg, bestand im März 1877 in Königsberg die Prüfung pro sac. doc. und war seit Ostern desselben Jahres zunächst als Probekandidat, dann als wissenschaftlicher Hülfslehrer an hiesiger Anstalt thätig.)

Um 5. Mai d. J. hatte der Unterzeichnete die Ehre, im Namen des Lehrer-Kollegiums Sr. Excellenz dem Herrn Oberpräsidenten und Wirkl. Geheimen Rathe Dr. von Horn zu dessen 50 jährigem Dienst=

jubiläum eine die Glüchvünsche des Rollegiums enthaltende Botivtafel zu überreichen.

Am 9. Mai d. J. celebrirte Se. bischöfl. Gnaben ber Herr Bischof von Ermland, Dr. Krement, nachdem er am Tage vorher gegen 60 Schülern des Gymnasiums in der hiesigen Pfarrkirche das Sakrament der h. Firmung gespendet, in der Gymnasialkirche eine h. Wesse, hielt darauf eine Ansprache an die Schüler und Lehrer und wohnte von 9 bis 12 Uhr dem katholischen Religionsunterrichte in allen Klassen bei.

Die Abiturientenprüfungen fanden am 26. Februar und am 8. Juli unter dem Vorsitze des Geheimen Regierungs- und Provinzial-Schulraths, Herrn Dr. Schrader, statt (vgl. S. 44); im Anschluß an die letztern wurde die Anstalt von ebendemselben am 9. Juli einer Revision unterzogen.

Um 1. Juli wurde unter gabtreicher Betheiligung von Angehörigen ber Schüler und Freunden ber

Unftalt bas herkömmliche Schulfest im Stadtwalde gefeiert.

Am 20. Juli empfingen 14 Schüler ber unteren und mittleren Klassen in der Gymnasialkirche die erste h. Kommunion, nachdem sie von dem Herrn Religionslehrer Matern in besonderen Stunden dazu vorbereitet worden waren.

V. Stiftungen und Unterstützungen.

Das Stipendium Schmüllingianum wurde durch Konferenzbeschluß vom 7. Januar d. J. dem Unter-Primaner Anton Hein verliehen. — Das Stipendium Steinhallianum behielt auch für dies Jahr durch die Güte des hiesigen Magistrats der Unter-Sekundaner Alois Hantel. — Aus den Einkünsten der Bursa pauperum wurden im Lause des Schuljahrs 792 Mark zu Stipendien für würdige und bedürftige Schüler, meistens in Portionen zu 45 Mark, verwendet.

Durch Freitische und andere Wohlthaten ist auch in diesem Jahre den ärmeren Schülern der Anstalt vielsache Unterstützung zu Theil geworden, für welche hiermit der gebührende Dank ausgesprochen wird.

Digitized by Google

Deffentliche Prüfung und Schluffeierlichkeit, VI.

zu welcher die Eltern und Angehörigen der Schüler und sonstige Freunde der Anstalt hiermit ergebenft

eingeladen werden.

Die öffentliche Brufung wird Freitag ben 1. August in ber Aula Bormittags von 9 bis 121/2 Uhr (Quarta bis Prima) und Nachmittags von 31/2 bis 5 Uhr (Septima bis Quinta) abgehalten werden.

Bormittags 9-10: IV Religion. Matern und Runte.

10-101/2: IIIB Mathematik. Tiet.

101/2-11: IIIA Latein. Sane.

11—111/2: IIB Griechisch. Lindenblatt. 111/2—12: IIA Deutsch. Prill.

12-121/2: I Beichichte. Ramcznisti.

Nachmittags 31/2-4: VII Deutsch. Behr.

4-41/2: VI Rechnen. Goldhagen. 41/2-5: V Latein. Redner.

Sonnabend ben 2. August, Morgens 71/2 Uhr, Schluggottesdienft in der Gumnafialfirche. Hierauf, 8 1/2 Uhr, Schlugaft in der Aula:

Gefang, Redevorträge ber Schüler, Entlaffung ber Abiturienten.

Bur Radricht.

Das neue Schuljahr wird Donnerstag ben 11. September um 8 Uhr, und zwar für die

tatholifden Schüler mit einem feierlichen Gottesbienft in ber Gymnafialfirche, eröffnet werben.

Die Anmeldung neuer Schüler werde ich Dienftag ben 9. und Mittwoch ben 10. September entgegennehmen. Geber neu aufzunehmende Schüler hat eine Impfbescheinigung, die über 12 Jahre alten eine Bescheinigung über stattgehabte Wiederimpfung beizubringen. Die Bahl ber Benfionen für auswärtige Schüler, besgleichen ein von diesen beabsichtigter Wohnungswechsel, fei es am Anfange ober im Laufe bes Schuljahrs, unterliegt ber vorgängigen Genehmigung bes Direftors.

Braunsberg, ben 22. Juli 1879.

Der Direktor bes Gymnafiums, Dr. Otto Meinerk.